

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI

KIRSAL KALKINMA EYLEM PLANI

2015-2018

ANKARA 2015

KIRSAL KALKINMA EYLEM PLANI
(2015-2018)

ANKARA – 2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	
GİRİŞ	
1. GENEL ÇERÇEVE.....	
1.1. YASAL DAYANAK.....	
1.2. AMAÇ	
1.3. KAPSAM.....	
1.4. HAZIRLIK SÜRECİ	
1.5. ULUSAL KIRSAL KALKINMA STRATEJİSİ (2014-2020).....	
1.5.1 Ulusal Politika Yaklaşımı	
1.5.2 Temel Amaç.....	
1.5.3 İlkeler	
1.5.4 Stratejik Amaçlar, Öncelikler ve Tedbirler.....	
2. EYLEM PLANI.....	
2.1. EYLEM PLANININ YAPISI	
2.2. EYLEM PLANININ UYGULANMASI, KOORDİNASYONU VE İZLENMESİ	
2.3. EYLEM PLANININ FİNANSMANI.....	
2.4. EYLEMLER.....	
EK-Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2015-2018) Faaliyetlerinden Sorumlu Kuruluşlar...	
KAYNAKÇA	

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AB Bakanlığı	: Avrupa Birliği Bakanlığı
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BKI	: Bölge Kalkınma İdaresi
BSTB	: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
BŞB	: Büyükşehir Belediyesi
ÇATAK	: Çevre Amaçlı Tarımsal Arazilerin Korunması Projesi
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ÇŞB	: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DOKAP	: Doğu Karadeniz Projesi
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
EB	: Ekonomi Bakanlığı
EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
ETKB	: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
EUROSTAT	: Avrupa Birliği İstatistik Ajansı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GM	: Genel Müdürlük
GSB	: Gençlik ve Spor Bakanlığı
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
GTB	: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
GTHB	: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GTS	: Genel Tarım Sayımı
HGK	: Harita Genel Komutanlığı
HM	: Hazine Müsteşarlığı
IPA	: Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
IPARD	: Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni
İBBS	: İstatistiki Bölge Birimi Sınıflandırması
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KA	: Kalkınma Ajansı

KB	: Kalkınma Bakanlığı
KGM	: Karayolları Genel Müdürlüğü
KKEP	: Kırsal Kalkınma Eylem Planı
KOP	: Konya Ovası Projesi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÖYDES	: Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
LEADER	: Kırsal Ekonomik Kalkınma İçin Faaliyetler Arasında Bağlantılar
MB	: Maliye Bakanlığı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MSB	: Milli Savunma Bakanlığı
OKP	: Onuncu Kalkınma Planı
OSİB	: Orman ve Su İşleri Bakanlığı
RİP	: Resmi İstatistik Programı
SA	: Stratejik Amaç
SB	: Sağlık Bakanlığı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TİGEM	: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TİGH	: Tarla İçi Geliştirme Hizmetleri
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TKGM	: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UDHB	: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
UKKS 2020	: Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)
YEG	: Yerel Eylem Grubu

GİRİŞ

Türkiye geniş kırsal coğrafyaya ve yüksek kırsal nüfusa sahip bir ülke olarak, ulusal kalkınmaya ivme kazandırabilecek mahiyette önemli bir kırsal ekonomik ve beşeri kaynak potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin harekete geçirilmesini sağlamak için, kırsal kesimin kısıtları ve ihtiyaçları dikkate alınarak kırsal kalkınmaya tahsis edilecek kamu kaynaklarının kullanımında öncelikli alanların tespit edilmesi ihtiyacı hâsıl olmuştur. Bu ihtiyaçtan hareketle, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020), kısaca UKKS 2020 Belgesiyle ulusal politika çerçevesimiz (eksensler-öncelikler-tedbirler) tespit edilmiştir. Söz konusu politika çerçevesinin belirlenmesinde 2007-2013 dönemine ilişkin Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi ve 2010-2013 dönemini kapsayan Kırsal Kalkınma Plan dokümanlarına ilave olarak Avrupa Birliğinin (AB) önceki ve mevcut mali döneme ilişkin kırsal kalkınma politika çerçevesi ve öncelikleri dikkate alınmıştır.

UKKS 2020'de yer alan mevcut durum analizleri, GZFT¹ bulguları ve ulusal politika çerçevesiyle uyumlu olarak tüm eksensler itibarıyla ülkemizde hangi kırsal kalkınma faaliyetlerinin hayata geçirileceğini düzenleyen Kırsal Kalkınma Eylem Planı (KKEP) çok aktörlü ve çok sektörlü bir işbirliği ve koordinasyon sürecinin çıktısı olarak hazırlanmıştır. Eylem Planı hazırlıkları, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) koordinasyonunda ilgili tüm kamu ve kamu dışı paydaşlar arasında bir önceki Kırsal Kalkınma Planı döneminde tesis edilmiş bulunan işbirliği mekanizması kullanılarak sonuçlandırılmıştır. Bu işbirliği mekanizmasının bir aracı olan Kırsal Kalkınma Planı İzleme Komitesinde alınan kararlar ve yapılan değerlendirmeler ile GTHB tarafından Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013) için hazırlanan genel değerlendirme raporu bulgularından da yararlanılmıştır.

UKKS 2020'de ifade edildiği üzere, ulusal refah düzeyinin görece gerisinde kalan kırsal alanların kalkınma dinamiklerinin sağlıklı bir şekilde tespit edilerek buralardaki ekonomik ve beşeri kaynak potansiyelinin tespit edilen stratejiler çerçevesinde harekete geçirilmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaç doğrultusunda hazırlanan Eylem Planında yer alan faaliyetler, hem hâlihazırda uygulanmakta olan faaliyetleri hem de Plan döneminde ilk defa hayata geçirilecek yeni faaliyetleri birlikte içermektedir. Eylem Planında, UKKS 2020 Belgesinde ortaya konulan ekonomik, sosyal, çevresel, mekânsal, kurumsal ve demografik eğilimler ışığında tanzim edilen ulusal politika çerçevesi (stratejik çerçeve) esas alınmış ve her bir politika tedbiri altında asgari bir faaliyetin yer alması ilkesi gözetilmiştir.

Bu Eylem Planı kapsamına alınan faaliyetlerin seçiminde mekân ve konu kriterleri münhasıran gözetilmiştir. Mekân itibarıyla kırsal yerleşimlerde uygulanmakta olan faaliyetler, konu itibarıyla ise kırsal kalkınmanın kavramsal çerçevesiyle örtüşen konulara karşılık gelen faaliyetler tercih edilmiştir.

Bu çerçevede, konusu itibarıyla kırsal ekonomide, çevrede, yerleşimlerde ve toplumda iyileştirme öngören başlıca faaliyetler ile yerel ve kırsal kalkınmanın kurumsal kapasitesini iyileştirecek müdahaleler kırsal kalkınmanın kapsamında değerlendirilmiştir. Bu yönüyle, kırsal kalkınma faaliyetleri UKKS 2020'nin kırsal alan tanımı bölümünde ifade edildiği üzere, kırsal alan kapsamına giren yerleşimlerde ikamet etmekte olan nüfusun yaşam kalitesini iyileştirmeyi hedeflemektedir.

Bu Eylem Planı içermekte olduğu somut faaliyetlerle, kırsal kalkınma alanındaki tüm paydaşlar için referans doküman mahiyetinde olan bir önceki Kırsal Kalkınma Planından (2010-2013) ayrılmaktadır. Söz konusu Planda yer alan faaliyet önerileri ve bu faaliyetlere ilişkin genel hususlar, bu Eylem Planının hazırlığında dikkate alınmıştır.

¹ Güçlü, Zayıf, Fırsat ve Tehditler Analizi

Bu Eylem Planındaki faaliyetler, ilgili kurumlarca kentsel alanda olduğu gibi kırsal alanda da yürütülen yatırım ve hizmet faaliyetlerini kısmen, merkezi bütçe kaynağıyla doğrudan kırsal kalkınma amaçlı yürütülen program-proje bazlı destekleme faaliyetlerini ise çoğunlukla kapsamaktadır. Kırsal kalkınmanın yatırım/hizmetler boyutu itibarıyla kırsal kesime yönelik harcamaların program/proje araçlarıyla sunulması teşvik edilerek kaynak etkinliği adına bu harcamalara yönelik program/proje bazlı izleme-değerlendirme altyapısı güçlendirilecektir. Kırsal kalkınmanın desteklemeler boyutu itibarıyla kırsal kesime yönelik kamusal harcamalar hâlihazırda çoğunlukla program/proje bazlı sunulmakla birlikte, bu tür faaliyetlerden de UKKS 2020 stratejik çerçevesiyle ilgili ve ortak izleme sistemine dâhil edilmesinde fayda görülenler Eylem Planı kapsamına alınmıştır.

Eylem Planında yer alan faaliyetler nitelik itibarıyla UKKS 2020'deki ulusal politika çerçevesiyle uyumlu konuları kapsamaktadır. Tarım sektörünü doğrudan ilgilendiren müdahale alanları ve birincil üretime yönelik tarımsal faaliyetler kapsam dışı bırakılmıştır. Tarım sektörüne yönelik kırsal kalkınma faaliyetleri, tarım sektörünün rekabet gücünü iyileştirecek tamamlayıcı yapısal nitelikli müdahale alanlarıyla (çiftçi eğitimi, örgütlenme, sulama, arazi toplulaştırma, mera ıslahı gibi) sınırlandırılmıştır.

2014-2018 dönemi için hazırlanan Bölge Kalkınma İdareleri (BKİ) eylem planları kapsamında yer alan ve doğrudan kırsal kalkınma amaçlı yürütülecek temel faaliyetler de ulusal ölçekte kamu idareleri tarafından merkezi bütçe desteğiyle yürütülen başlıca kırsal kalkınma faaliyetleriyle aynı izleme-değerlendirme ve koordinasyon sistemine dâhil edilmek üzere Eylem Planı kapsamına alınmıştır. Böylece merkezi idarelere ilave olarak yerel kurumlar tarafından yürütülen temel kırsal kalkınma faaliyetlerinin de ortak izleme-değerlendirme sistemine entegre edilerek tüm ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon ağının güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Aşağıda bahsi geçen eylemlerin haricinde kamu kurum ve kuruluşları tarafından meri mevzuat gereği yürütülen faaliyetler de bulunmakla birlikte, bunlar UKKS 2020 politika çerçevesiyle örtüştüğü ölçüde bu Eylem Planı için belirlenen revizyon yöntemiyle Plandaki mevcut faaliyetler listesine dahil edilebilecektir.

Bu Eylem Planı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ve Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (2014-2023) ve UKKS 2020 gibi ulusal kalkınma ve strateji dokümanlarında ortaya konulan hedeflerle uyumlu olarak kırsal ve kentsel alanlar arasındaki gelişmişlik farkının azaltılması ve bu alanlar arasındaki etkileşim ve bütünleşmenin güçlendirilmesi suretiyle refahın ülke sathına daha dengeli dağılmasına katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan, Türkiye'nin kırsal kalkınma politika ve uygulamalarının daha yönetilebilir bir yapıya kavuşturulmasına imkân verecektir. Tarımdan turizme, ulaştırmadan eğitime kadar ilgili tüm bakanlıkların kendi sorumluluk alanlarına giren faaliyetlerin yer aldığı Eylem Planının uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesine ilişkin süreçlerin, GTHB koordinasyonunda bakanlıklar arası işbirliği temelinde yürütülmesine imkân tanıyacak olan Kırsal Kalkınma Eylem Planı İzleme Komitesi aracılığıyla etkin şekilde hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

UKKS 2020 Belgesinde Türkiye'nin kırsal kalkınma politikasının temel amacı; *"kırsal kesimdeki asgari yaşam kalitesinin ülke ortalamasına yaklaştırılması hedefiyle kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak kendi yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalınması"* olarak ifade edilmiştir. Bu temel amacın gerçekleştirilmesine katkı sağlamak üzere hazırlanan Eylem Planının birinci bölümünde; Planın niteliğini ve genel çerçevesini ortaya koyan hususlar ele alınmış ve UKKS 2020 Belgesiyle tespit edilmiş bulunan ulusal kırsal kalkınma politikamızın stratejik çerçevesi genel hatlarıyla ortaya konulmuştur. İkinci ve son bölümde ise öncelikle Eylem Planının yapısı ile uygulama-koordinasyon-izleme süreçleri ele alınmış ve devamında UKKS 2020'deki ulusal politika çerçevesiyle uyumlu olarak belirlenen kırsal kalkınma eylemlerine (faaliyetlerine) yer verilmiştir.

1. GENEL ÇERÇEVE

1.1. Yasal Dayanak

Kırsal Kalkınma Eylem Planı (Eylem Planı), 2014 Yılı Programının 394 nolu tedbiri gereğince 2014/45 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararıyla onaylanarak yürürlüğe giren Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020) esas alınmak suretiyle, 2015 Yılı Programının 405 nolu tedbirine istinaden hazırlanmıştır.²

1.2. Amaç

Eylem Planının temel işlevleri; kırsal kalkınmaya yönelik farklı kamu kurumları tarafından uygulanan faaliyetlerin birlikte programlanması, uygulanması ve izlenmesi suretiyle kamu kaynaklarıyla yürütülen faaliyetlerde tamamlayıcılığı sağlamak, kaynak kullanımında verimliliği artırmak, kurumlar arasında işbirliği imkânlarını pekiştirmek ve yenilikçi uygulamalara fırsat sağlamaktır.

UKKS 2020'de ifade edildiği üzere, hem farklı nitelikteki kırsal kalkınma faaliyetleri arasında ihtiyaç duyulan işbirliği ve koordinasyon süreçleri güçlendirilecek hem de çok aktörlü ve çok sektörlü bir politika alanı olarak kabul edilen kırsal kalkınmanın merkezi ve yerel düzeyde yönetim temelinde uygulanmasına katkı sağlanacaktır. Planın bir diğer önemli işlevi de AB'ye katılım sürecinde "*Tarım ve Kırsal Kalkınma*" alanında yürütülen AB müktesebatına uyum çalışmalarına katkı sağlamaktır. Bu çerçevede, ülkemizdeki kırsal kalkınma politika uygulamalarının AB kırsal kalkınma politikasının ana stratejik amaçları ve öncelikleriyle uyumlu olması gözetilecektir.

1.3. Kapsam

Eylem Planında yer alan faaliyetler iki farklı niteliktedir. UKKS 2020'de belirlenmiş bulunan stratejik çerçeveye (eksenler-öncelikler-tedbirler) uyumlu olarak; birinci grupta hâlihazırda merkezi bütçe desteğiyle yürütülmekte olan faaliyetler yer alırken, ikinci grupta Eylem Planı döneminde sorumlu kuruluşlarca hayata geçirilmesi beklenen öncelikli faaliyetler yer almaktadır. Faaliyetlerin konu itibarıyla çeşitliliği UKKS 2020'nin stratejik çerçevesinde ifadesini bulan beş ana stratejik amaç (SA) ya da eksen (*kasaca kırsal ekonomi, kırsal çevre, kırsal yerleşimler, kırsal toplum ve yerel kalkınma kapasitesi*) altındaki öncelik ve tedbirlere göre belirlenmiştir. Planın hedef uygulama alanı ve kitlesi, UKKS 2020'de ilgili bölümlerde belirtildiği şekildedir.

1.4. Hazırlık Süreci

Eylem Planı hazırlık süreci, 2012/23 sayılı Başbakanlık Genelgesinin ilgili hükümleri çerçevesinde yürütülmüştür. Eylem Planı hazırlıkları; Türkiye'nin kırsal kalkınma alanında ilk defa Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) döneminde yayımlanmış olduğu politika belgeleriyle (Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi ve Kırsal Kalkınma Planı) tesis etmiş olduğu planlama deneyimi ve AB müktesebatına uyum sürecinin gerekleri üzerine bina edilmiştir.

UKKS 2020 Belgesinin tamamlanmasından sonra ivme kazanan, mekânsal ve çok sektörlü bir politika alanı olan kırsal kalkınmanın ihtiva ettiği yapısal zorluklar nedeniyle uzun bir dönemi kapsayan Eylem Planı hazırlık çalışmaları; Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı koordinasyonunda Kalkınma Bakanlığının teknik desteğinde ve Kırsal Kalkınma Planı İzleme Komitesi (Komite) üyesi kamu kurum ve kuruluşlarının katkılarıyla yürütülmüştür. Ayrıca kırsal kesime hizmet götüren ve/veya doğrudan kırsal kalkınma faaliyeti yürüten kurum ve kuruluşlarla çeşitli değerlendirme toplantıları yapılmıştır.

² 21 Şubat 2015 tarih ve 29274 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Kırsal kalkınma konusunda merkezi düzeyde 2012/23 sayılı Başbakanlık Genelgesi aracılığıyla kalıcı hale getirilen işbirliği ve koordinasyon mekanizmasının bir ürünü olan söz konusu Komite, Eylem Planı hazırlıklarının yönetim temelinde hazırlanmasına imkân tanımıştır. Merkezi ve yerel düzeydeki kamu ve kamu dışı paydaşların işbirliği ve katılımıyla gerçekleştirilen söz konusu Komite toplantılarında Plan hazırlık takvimi ve genel esasları görüşülmüş ve kurum görüşlerini müteakip oluşturulan taslak metinler değerlendirilmiştir.

Hazırlıklar süresince; kalkınma planları, geçmiş dönem kırsal politika dokümanları, AB uyum sürecini düzenleyen ulusal dokümanlar ile diğer ekonomik ve sosyal sektörelere ilişkin strateji ve eylem planları ile BKİ'lerin eylem planları dikkate alınan temel dokümanlar olmuştur.

1.5. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)

Bu bölümde Eylem Planında yer alan kırsal kalkınma faaliyetlerinin üzerine bina edildiği ulusal politika çerçevesi (stratejik çerçeve) UKKS 2020'ye referansla genel hatlarıyla özetlenmektedir.

1.5.1 Ulusal Politika Yaklaşımı

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) hedefleri doğrultusunda, ülkemiz kırsal kalkınma politikası; kırsal alanları bağımlı ve gerileyen alanlar olarak gören ve buralardaki çözülme problemini diğer bir ifadeyle kırdan kente göçü yavaşlatmayı amaçlayan geleneksel savunmacı yaklaşımı değil, kırsal alanlardaki ekonomik ve beşeri kaynak potansiyelini ülke kalkınması yolunda azami ölçüde değerlendirmeyi amaçlayan ilerlemeci yaklaşımı esas almaktadır.

Bu yaklaşım gereğince, yukarıda ifade edildiği üzere, Türkiye için iki boyutlu bir kırsal kalkınma politikası benimsenmektedir. Birinci boyut, kırsal alana götürülen kamusal hizmet ve yatırım faaliyetlerini, ikinci boyut ise tarım ve kırsal kalkınma amaçlı yürütülen destekleme faaliyetlerini kapsamaktadır. Böylece kırsal yerleşimlerde ikamet eden bireylerin sosyal ve ekonomik refahının bütüncül bir şekilde ele alınması sağlanacaktır.

1.5.2 Temel Amaç

Ülkemizin kırsal kalkınma politikasının *temel amacı*, kırsal kesimdeki asgari yaşam kalitesinin ülke ortalamasına yaklaştırılması hedefiyle kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak kendi yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınmasıdır.

1.5.3 İlkeler

Eylem Planı kapsamında yer alan kırsal kalkınma faaliyetlerinin gerek tasarım gerekse uygulama aşamalarında gözetilecek temel ilkeler; devamlılık, işbirliği, kapsayıcılık, katılımçılık, kurumsallaşma, tamamlayıcılık, verimlilik, yenilikçilik, yerellik, yerindenlik, yeşilcilik (*yeşil yaklaşım*) ve yönetişimdir. Bu ilkelerin kavramsal karşılığı UKKS 2020'de ifade edildiği şekildedir.

1.5.4 Stratejik Amaçlar, Öncelikler ve Tedbirler

UKKS 2020 Belgesinde tespit edildiği üzere ulusal kırsal kalkınma politika çerçevemiz; 5 stratejik amaç (ana eksenler), 11 öncelik ve 40 tedbir üzerine bina edilmiş olup, bunlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo-1: Stratejik Çerçeve

Stratejik Amaç-1:	
Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi ve İstihdam İmkanlarının Artırılması	
Öncelik 1.1: Tarım ve Gıda Sektörlerinin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi	
Tedbir No	Tedbir
1.1.1	Üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi
1.1.2	Tarım-gıda ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması
1.1.3	Üreticilere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi
1.1.4	Tarım ve gıda işletmelerinin modernize edilmesi
1.1.5	Gıda güvenilirliğinin artırılması
Öncelik 1.2: Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi	
1.2.1	Kırsal turizmin geliştirilmesi
1.2.2	Tarım ve tarım dışı yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması
1.2.3	Tarım dışı sektörlerdeki ticari işletmelerin modernize edilmesi
1.2.4	Mikro işletmecilik temelinde girişimcilğin teşvik edilmesi
1.2.5	Su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi
Stratejik Amaç-2:	
Kırsal Çevrenin İyileştirilmesi ve Doğal Kaynakların Sürdürülebilirliğinin Sağlanması	
Öncelik 2.1: Toprak ve Su Kaynaklarının Sürdürülebilirliğinin Sağlanması	
Tedbir No	Tedbir
2.1.1	Çevre dostu tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması
2.1.2	Organik tarımın geliştirilmesi
2.1.3	Tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan çevre kirliliğinin önlenmesi
2.1.4	Meraların ıslah edilmesi
Öncelik 2.2: Tarım Arazilerinin Kullanımında Etkinliğin Sağlanması	
2.2.1	Sulama altyapısının geliştirilmesi
2.2.2	Arazi toplulaştırmasının yaygınlaştırılması
Öncelik 2.3: Orman Kaynaklarının Sürdürülebilirliğinin Sağlanması	
2.3.1	Orman ürünlerine yönelik gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi
2.3.2	Ormanların rehabilitasyonu ile ağaçlandırmanın yaygınlaştırılması
Stratejik Amaç-3:	
Kırsal Yerleşimlerin Sosyal ve Fiziki Altyapısının Geliştirilmesi	
Öncelik 3.1: Fiziki Altyapının Geliştirilmesi	
Tedbir No	Tedbir
3.1.1	Ulaşım ağının iyileştirilmesi
3.1.2	İçme suyu altyapısının iyileştirilmesi
3.1.3	Atık yönetiminin geliştirilmesi
3.1.4	Bilişim teknolojileri kullanımının yaygınlaştırılması
3.1.5	Yenilenebilir enerji kaynakları kullanımının yaygınlaştırılması
3.1.6	Yapılaşmada yöresel mimarinin teşvik edilmesi
3.1.7	Doğal afetlerle mücadele için güvenli yerleşim koşullarının sağlanması
Öncelik 3.2: Sosyal Altyapının Geliştirilmesi	
3.2.1	Yöresel kültür mirasının korunmasına ilişkin altyapının geliştirilmesi
3.2.2	Spor ve sanatsal faaliyetler altyapısının geliştirilmesi
3.2.3	Atıl kamu binalarının kalkınma faaliyetleri için yeniden düzenlenmesi

Stratejik Amaç-4:**Kırsal Toplumun Beşeri Sermayesinin Geliştirilmesi ve Yoksulluğun Azaltılması****Öncelik 4.1: Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi**

Tedbir No	Tedbir
4.1.1	Örgün ve yaygın eğitim hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması
4.1.2	Koruyucu sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması

Öncelik 4.2: Yoksullukla Mücadelenin Güçlendirilmesi

4.2.1	Mevsimsik gezici tarım işçilerine yönelik hizmetlerin etkinleştirilmesi
4.2.2	Sosyal hizmet ve yardımların etkinleştirilmesi
4.2.3	Dezavantajlı bireyler için sosyal içermenin güçlendirilmesi

Stratejik Amaç-5:**Yerel Kalkınmaya İlişkin Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi****Öncelik 5.1: Kamunun Hizmet Sunum Kapasitesinin Geliştirilmesi**

Tedbir No	Tedbir
5.1.1	Beldelerin ve köy muhtarlıklarının hizmet sunum kapasitelerinin geliştirilmesi
5.1.2	İlçe belediyelerinin hizmet sunum kapasitelerinin geliştirilmesi
5.1.3	Kamusal hizmetlerin sunumunda yenilikçi modellerin geliştirilmesi

Öncelik 5.2: Yerel Kalkınmaya Yönelik Girişimlerin Güçlendirilmesi

5.2.1	Kamu ve kamu dışı paydaşların ortaklığında yerel kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması
5.2.2	Yerel kalkınmaya yönelik sivil inisiyatiflerin teknik kapasitesinin geliştirilmesi
5.2.3	Ulusal kırsal kalkınma işbirliği ağının oluşturulması

2. EYLEM PLANI

Kırsal Kalkınma Eylem Planı kapsamında; birinci eksende 28, ikinci ekseninde 26, üçüncü ekseninde 16, dördüncü ekseninde 11 ve beşinci ekseninde 20 olmak üzere genel toplamda 101 faaliyet bulunmaktadır. Bu faaliyetler "başlama durumu"na göre 61 adedi A kodu, 40 adedi B kodu taşımaktadır.

2.1.Eylem Planının Yapısı

Eylem Planı; stratejik amaç, öncelik, tedbir ve faaliyet başlıkları altında kurgulanmıştır. Planda yer alan her eylem için; eylem no - başlama durumu, eylem adı, yer, sorumlu kuruluş, işbirliği yapılacak kuruluşlar, başlama-bitiş yılı ile yapılacak işlem ve açıklama sütunları bulunmaktadır.

Eylem No (Başlama Durumu)	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama-Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
------------------------------	-----------	-----	-----------------	--------------------------------	--------------------	-----------------------------

Buna göre;

- Eylem No:** İlgili eksenin ana kelimelerinin kısaltılması suretiyle her bir faaliyete verilen kod ve sıra numarasıdır (*Örneğin kırsal ekonomi eksenini faaliyetleri için KE kısaltması gibi*).
Başlama Durumu: İlgili idarelerce hâlihazırda yürütülen faaliyetlere A, Plan döneminde başlatılması öngörülenlere ise B kodu verilmiştir. A kodu alan faaliyetler çoğunlukla kamu yatırım programında yer almaktadır. Ancak, ilgili kuruluşlarca farklı finansman kaynaklarıyla yürütülen faaliyetler de UKKS 2020 stratejik çerçevesiyle örtüştüğü ölçüde Eylem Planına A koduyla dâhil edilmiştir.
- Eylem Adı:** Uygulanan/uygulanması planlanan faaliyetleri tanımlamaktadır. Eylem adlarındaki değişiklik ihtiyaçları bu Eylem Planı için belirlenmiş bulunan revizyon yöntemiyle gerçekleştirilecektir.
- Yer:** Faaliyetin yürütüldüğü/yürütüleceği illeri göstermektedir. İl sayısı beşe kadar olan faaliyetlerde il isimleri sırasıyla yazılırken; beşten fazla olması durumunda " muhtelif iller", faaliyetin tüm illeri kapsamaması durumunda ise "81 il" ifadesi tercih edilmiştir. BKİ'ler tarafından uygulanan/uygulanacak faaliyetler için ise söz konusu faaliyetin yürütüldüğü/yürütüleceği iller ifade edilmiştir.
- Sorumlu Kuruluş:** Uygulanan/uygulanması planlanan faaliyetleri ilgili yerel ve merkezi kurum/kuruluşlarla işbirliği içinde yürüterek, süresinde sonuçlandırmaktan ve raporlamaktan sorumlu kuruluşur.
- İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar:** Faaliyetlerin yürütülmesi ve sonuçlandırılması sürecinde, gerçekleştirilecek faaliyetlerle ilişkisi bulunan ve sorumlu kuruluşla işbirliği yaparak somut destek verecek kurum/kuruluşlardır.
- Başlama ve Bitiş Yılı:** Faaliyetin tamamlanması için öngörülen dönemi göstermektedir. Ancak faaliyetler bu Eylem Planı döneminden önce başlamış veya sonra devam edecek olsa bile Eylem Planı dönemi olan 2015-2018 aralığı esas alınmıştır.
- Yapılacak İşlem ve Açıklama:** Faaliyetin gerekçesini ve detayda yapılacak önemli işleri ortaya koymaktadır.

2.2. Eylem Planının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesi

Kırsal Kalkınma Eylem Planında yer alan faaliyetlerin uygulanmasının kurumlararası koordinasyonu ve izlenmesi, 2010-2013 dönemi Kırsal Kalkınma Planı için ihdas edilmiş ve bu Eylem Planı hazırlıkları için de yetkilendirilmiş bulunan İzleme Komitesi³ aracılığıyla yürütülecektir. Komitenin sekreteryası GTHB tarafından sağlanacaktır. Eylem Planında yer alan faaliyetlerin uygulanmasından, Planda sorumlu kuruluş olarak belirtilen ilgili kamu kurum ve kuruluşları sorumlu olacaktır. Eylem planında faaliyeti bulunan sorumlu kuruluşlar listesi ekte yer almaktadır.

Eylem Planının yürütülmesine ilişkin genel esas ve usuller UKKS 2020'nin 5 inci ve 6 ncı bölümlerinde belirtilen temel çerçeve ile uyumlu olacaktır. Uygulamanın etkili biçimde yürütülmesi ve UKKS 2020 belgesinde belirtilen temel amaç ve hedeflere ulaşılmasında aşağıda belirtilen hususlara uyulacaktır;

- 1. İzleme Komitesi:** Türkiye'de kırsal politikanın tasarımı ve uygulamasına ilişkin süreçleri kamu ve kamu dışı kurumların işbirliği ve koordinasyonu temelinde yürütmek amacıyla, 2012/23 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereğince oluşturulan yönetim mekanizması, diğer bir ifadeyle İzleme Komitesi, yeni dönemde de etkin şekilde kullanılacaktır. İzleme Komitesi sekreteryasının kurumsal kapasitesi güçlendirilecek, Komitenin çalışma esas ve usulleri ise ilgili Başbakanlık Genelgesine göre yeniden tanımlanacaktır. İzleme Komitesi üyesi bakanlıkların yeni dönemde, kırsal kalkınma konusundaki temas birimleri strateji geliştirme başkanlıklarıdır. Eylem Planının sorumlu kuruluşları olarak asil üye statüsünde olan kamu idarelerinin Komitede asgari daire başkanı düzeyinde temsili sağlanacaktır. Gözlemci üye statüsünde olan diğer kamu idareleri, üniversite, meslek birliği, sivil toplum kuruluşu ve üretici örgütlerinin listesinin oluşturulması ile tüm asil ve gözlemci kuruluşlar listesindeki değişiklik talepleri Komitede görüşüldükten sonra GTHB tarafından değerlendirilecektir.
- 2. Revizyon Yöntemi:** Eylem Planında yer alan faaliyetlerde gerekli görülen revizyon ihtiyaçları ve yeni faaliyetlerin eklenmesi, İzleme Komitesinde görüşülerek uygun bulunanlar GTHB tarafından gerçekleştirilecektir.
- 3. Başbakanlık Genelgesi:** Genelge, çok sektörlü ve tarafı ilgilendiren bir politika alanı olan kırsal kalkınma uygulamalarının UKKS 2020'de ortaya konulan temel esas ve usullerle uyumlu olarak daha yönetilebilir bir yapıya kavuşturulmasına imkân tanıyacaktır. Genelgenin yeni dönem için ilgili bakanlıkların müşterek çalışmasıyla gözden geçirilmesi sağlanacak, ihtiyaç halinde farklı mevzuat düzenlemeleri de değerlendirilecektir.
- 4. Eylem Planı ve Yatırım Programı İlişkisi:** Eylem Planında sorumlu kuruluş olarak belirtilen kuruluşlar, yatırım bütçelerini ve yıllık iş programlarını hazırlarken, bu Planda hayata geçirilmesi öngörülen faaliyetlere öncelik verecektir. Eylem Planında belirtilen sorumlu kuruluşlar tarafından Yılı Yatırım Programına teklif edilecek B kodu taşıyan faaliyet önerileri, bütçe hazırlama sürecinde Maliye Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığınca yayımlanan ilgili rehberlere uygun şekilde hazırlanacak, UKKS 2020 stratejik çerçevesiyle uyumlu olduğu ve ihtiyaç analizi-fizibilite raporları olumlu sonuçlandığı ölçüde kaynak tahsisi yapılacaktır. Eylem Planı kapsamında gerçekleştirilecek mevcut ve yeni tüm uygulamalar Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ve öncelikli dönüşüm programları, Bölgesel Gelişme

³ Bu Komite için Eylem Planının yürürlüğe girmesinden sonra oluşabilecek isim değişikliği halinde yeni isim kullanılacaktır.

Ulusal Stratejisi (2014-2023) ile diğerk ilgili sektörel strateji ve eylem planlarıyla bütünlük arz edecektir.

5. **İşbirliği ve Koordinasyon:** Kırsal kalkınmanın çok sektörlü politika çerçevesi nedeniyle uygulayıcı merkezi ve yerel kamu idarelerinin güçlü bir eşgüdüm, koordinasyon ve işbirliği içerisinde olması sağlanarak, hem kırsal kalkınmaya tahsis edilen kamu kaynaklarının en verimli şekilde kullanılması, hem de ortak ulusal hedeflere ulaşılması temin edilecektir. Kırsal kalkınma konusunda merkezi kurumlar ve taşra teşkilatları ile yerel yönetimler arasındaki işbölümünün genel çerçevesi UKKS 2020'de Bölüm 5.2'de tanımlandığı şekilde olacaktır.
6. **Koordinatör Kuruluşlar:** Eylem Planında bulunan faaliyetlerin uygulamasının koordinasyonu bakımından merkezi düzeyde, İzleme Komitesi aracılığıyla GTHB, yerel düzeyde ise il ölçeğinde valilikler ve ilçe ölçeğinde kaymakamlıklar koordinatör birimlerdir. İçişleri Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı merkezi düzeyde, BKİ'ler ve kalkınma ajansları (KA'lar) ile yerel yönetimler ise yerel düzeyde bu yapıya teknik destek sunacaktır.
7. **Kamudışı Paydaşlar:** Kırsal kalkınma çalışmalarına gerek tasarım ve uygulama, gerekse izleme ve değerlendirme süreçleri bakımından kamu dışı kesimlerin de (sivil toplum ve özel sektör) aktif katılımı gözetilecektir. İhtiyaç halinde, faaliyetlerle ilgili ihdas edilmiş öngörülen yönlendirme komitelerine ilgili meslek kuruluşları ve üniversiteler de davet edilebilecektir. İzleme Komitesine ise, kamu dışı paydaşların gözlemci üye olarak katılmaları yukarıda belirtilen şekilde sağlanacaktır.
8. **AB ve Diğer Uluslararası Taahhütler:** Projelerin tasarlanması ve uygulamasında AB uyum sürecinin gerekleri de dâhil olmak üzere, ülkemizle diğer ülkeler arasında yapılan ikili tarımsal işbirliği anlaşmaları göz önünde bulundurulacaktır.
9. **Uygulama Araçları:** UKKS 2020'de yer alan politika tedbirlerinin uygulaması, aşağıdaki bölümde yer alan faaliyetler (eylemler) aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Bu faaliyetlerin hangi uygulama araçlarıyla (*yatırım projesi, etüd-araştırma projesi, entegre kırsal kalkınma projesi veya mali destek programı gibi*) hayata geçirileceği faaliyetin niteliğine göre değişebilecektir. Sorumlu kuruluşlarca kırsal kalkınma alanında sektörel/tematik faaliyetlerin yanı sıra tanımlı bir kırsal yöreyi (ilçe ve havza) esas alan entegre kalkınma projelerine öncelik verilecektir.
10. **Entegre Kırsal Kalkınma Projeleri:** En çok başvurulan uygulama araçlarından olan entegre kırsal kalkınma projeleri ile tarım ve kırsal kalkınma mali destek programlarının genel esasları, UKKS 2020'de tanımlandığı şekilde olacaktır. Entegre kırsal kalkınma projeleriyle ilgili belirtilen çerçeve düzenleme (genel esas ve usulleri belirten rehber) GTHB koordinasyonunda Kalkınma Bakanlığı ve diğer ilgili bakanlıklarla birlikte belirlenecektir.
11. **Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek (Hibe) Programları:** Farklı kuruluşlarca yürütülen tarım ve kırsal kalkınma mali destek programları arasındaki gerek destekleme konuları gerekse potansiyel yararlanıcılar ve coğrafi kapsam bakımından gözetilmesi gereken tamamlayıcılık ilişkisi ilgili Bakanlar Kurulu kararı da gözetilerek İzleme Komitesinde görüşülecek ve alınması gereken tedbirler yıllık programlar ve ilgisine göre diğer sorumlu kuruluşlar aracılığıyla hayata geçirilecektir.
12. **Mekansal Yaklaşım:** Kırsal kalkınma faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla, ilçe merkezlerinin gelişme potansiyelleri ve dinamikleri özellikle değerlendirilecektir. Ayrıca il-ilçe ölçeğinde program/proje tasarım, uygulama ve izleme kapasitesinin artırılması sağlanacaktır.

13. **Kırsal Kalkınmada Yenilikçi Yaklaşım:** Coğrafya ve iklim koşullarını, demografik yapıdaki dönüşümü ve kaynak etkinliğini gözeterek şekilde tüm faaliyetlerin yenilikçi yaklaşımlarla sürdürülmesi sağlanacak ve Eylem Planı dönemi sonunda ülkemize özgü bir kırsal kalkınma modeline geçiş sağlanacaktır.

14. **İzleme ve Değerlendirme (Komite):** Kırsal politika uygulamalarına ilişkin izleme ve değerlendirme çalışmaları iki aşamalı bir yapı üzerinden yürütülecektir. Buna göre;

- *Birinci aşamada* “kırsal kalkınma faaliyetleri” için izleme-değerlendirme çalışması yürütülecektir. İzleme çalışmalarında, merkezi bütçe kaynağıyla ulusal veya bölgesel ölçekte uygulanan çok yıllık faaliyetler önceliklidir. Bu faaliyetlere ilişkin izleme çalışmaları, faaliyet sorumlusu kuruluşlarca hazırlanacak periyodik izleme raporları çerçevesinde Eylem Planında işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar olarak gösterilen idarelerin alanında deneyimli teknik personelinden oluşan *yönlendirme komiteleri* aracılığıyla sonuçlandırılacaktır⁴.

Eylem Planı kapsamında yürütülmekte olan her bir kırsal kalkınma faaliyetiyle ilgili kurulması öngörülen bu komitelerin çalışmaları, sorumlu merkezi/yerel idare kuruluşunun koordinasyonunda yürütülecektir. Yönlendirme komitelerinin yılda en az birer defa çalışma toplantısı ve saha ziyareti gerçekleştirilmesi gözetilecektir. Yönlendirme komiteleri tarafından İzleme Komitesinde görüşülmek üzere teklif edilecek gündem önerileri İzleme Komitesindeki kurum/kuruluş temsilcisi aracılığıyla iletilecektir. İhdas edilmeleri halinde yönlendirme komitesi başkanları, İzleme Komitesinin oy hakkı bulunmayan doğal üyeleri olacaktır.

Faaliyet sorumlusu kuruluşlarca hazırlanan yıllık izleme raporu Sekreteryaya gönderilecek ve Sekreteryaya tarafından konsolide edilen faaliyet raporları İzleme Komitesinin takip eden yıldaki ilk toplantısında değerlendirilecektir. Komitede görüşülen faaliyet izleme raporları ve diğer tavsiye kararları uygun bulunması halinde Eylem Planına ilişkin internet sitesinde yayımlanabilecektir. Faaliyet sorumlusu kuruluşlarca hazırlanacak bu raporların standart nitelikteki formatı, Kalkınma Bakanlığı ve GTHB tarafından müşterek şekilde sonuçlandırıldıktan sonra, sorumlu kuruluşlara GTHB tarafından bildirilecektir.

- *İkinci aşamada* “kırsal kalkınma politikaları” için izleme-değerlendirme çalışması yürütülecektir. Kırsal politikaların uygulama performansı eksenler itibarıyla değerlendirilecektir. Bunun için, mevcut İzleme Komitesi yeni dönemde de etkin şekilde kullanılacaktır. GTHB sekreteryasındaki Komitede, Eylem Planında sorumlu kuruluş olarak yer alan merkezi ve yerel kuruluşlar asil, diğer kamu ve kamu dışı paydaşlar ise gözlemci statüde üyeliğe sahiptir. Çoğunlukla danışma kısmen de karar organı olarak yetkilendirilecek bu Komite, kurulması öngörülen yönlendirme komitelerinin çalışmalarını ve Eylem Planında yer alan faaliyetlerin yıllık izleme raporlarını da gözeterek, kırsal politikaların genel değerlendirmesine ilişkin tavsiye kararları alabilecektir.

⁴ Planda sorumlu kuruluşu BKİ'ler olan faaliyetlerin yönlendirme komitesi üyeleri, ilgili işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşların taşra teşkilatlarıdır.

15. İzleme ve Değerlendirme (Performans Göstergeleri): Faaliyetlerle ilgili performans göstergelerine karşılık olarak izleme-değerlendirme çalışmalarına ilişkin veri ihtiyacı iki farklı şekilde karşılanacaktır. Buna göre;

▪ *Birinci olarak*, “kırsal kalkınma faaliyetlerinin” izlemesi için ihtiyaç duyulan veriler, uygulama sonuçlarından ve program/proje metinlerinde münhasıran belirtilen performans göstergelerinden (ve/veya gerçekleşme verilerinden) uygulayıcı sorumlu kuruluş tarafından derlenecek ve periyodik izleme raporları aracılığıyla kurulması öngörülen yönlendirme komitelerine sunulacaktır.

▪ *İkinci olarak*, “kırsal politikaların” izlemesi için ihtiyaç duyulan veriler ise Resmi İstatistik Programı (RİP) kapsamında üretilen/üretileceği belirtilen kırsal alan istatistiklerinden karşılanacaktır. Bunun için UKKS 2020’de yer alan ve eksenler bazında tasnif edilen “*seçilmiş kırsal göstergeler*” seti kullanılacaktır. Bu set için gerekli metaveri çalışmaları için ilgili tüm kuruluşların TÜİK’e aktif ve sürekli katkı sunabilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Böylece, ülkemiz kırsalının demografik, sosyal, ekonomik, mekânsal, çevresel ve kurumsal görünümünü mümkün olduğu ölçüde iller bazında ortaya konulacak ve gelecek dönemler için veri temelli kırsal politika altyapısı güçlendirilecektir. Bunun için Planda sorumlu kuruluşu TÜİK olarak belirtilen faaliyetlerin finansmanına öncelik verilecektir. TÜİK tarafından söz konusu göstergelere ilişkin yayınlanan veriler Sekreteryaya tarafından konsolide edilerek İzleme Komitesine sunulacaktır.

Kırsal kalkınma uygulamalarının performans ölçümüne imkan sağlayacak UKKS 2020 Belgesinde yer alan “*seçilmiş kırsal göstergeler*” ile faaliyet bazında performans ölçümüne imkan verecek istatistiklere (ve/veya gerçekleşme verilerine) ilişkin atılması gereken adımlar, UKKS 2020’de Bölüm 6.2’de belirtilen çerçevede yürütülecektir. Eylem Planı sonunda genel değerlendirme raporu hazırlanacaktır.

2.3.Eylem Planının Finansmanı

Bu bölüm, Eylem Planında A koduyla yer alan faaliyetlere (61 adet) sadece merkezi bütçeden tahsis edilen/edilmesi öngörülen kaynaklardan (finansman bilgilerinden) derlenmiştir. Buna göre, 2015-2018 dönemi için merkezi bütçeden Eylem Planında yer alan A kodlu faaliyetlere (diğer bir ifadeyle kırsal kalkınma amaçlı yürütülen ve/veya kırsal kalkınmaya katkı sağlayan program ve projelere) tahmini olarak yaklaşık 8,3 milyar TL kaynak tahsis edilmesi öngörülmektedir. Söz konusu kaynağın dağılımı eksenler itibarıyla aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Gerek A kodlu gerekse B kodlu faaliyetlere tahsis edilecek nihai kaynak büyüklüğü yıllık faaliyet izleme raporları aracılığıyla elde edilecek ve Plan dönemi sonu itibarıyla ulusal bütçeden kırsal kalkınma faaliyetleri için gerçekleştirilen iç kaynak harcama büyüklüğü rakamları elde edilebilecektir. Dönem sonuna ilişkin kesin rakamların yılı yatırım programlarındaki proje bütçe bilgileriyle uyumlu olması gözetilecektir.

Tablo-2: Eylem Planı Faaliyetlerine Tahsis Edilmesi Öngörülen Tahmini Bütçenin Eksenler İtibarıyla Dağılımı (Milyon TL)

Stratejik Amaçlar	2015	2016	2017	2018	2015-2018
Amaç-1	471,3	507,7	110,4	42,7	1.132,0
Amaç-2	943,4	1.045,9	1.174,4	1.179,3	4.343,0
Amaç-3	471,6	522,9	566,0	523,2	2.083,7
Amaç-4 ⁵	20,0	20,0	20,0	20,0	80,1
Amaç-5	314,1	306,9	44,7	23,0	688,7
Toplam	2.220,4	2.403,4	1.915,5	1.788,2	8.327,5

Not: Bu tablodaki veriler gösterge niteliğinde olup, sadece A kodu taşıyan faaliyetlerden derlenmiştir. Merkezi yönetim bütçesinden tahsis edilen/edilecek yatırım ödeneklerini göstermekte olup; diğer ulusal ve uluslararası kaynaklardan sağlanacak ilave finansman dâhil değildir.

⁵ Eksen 4 kapsamındaki faaliyetler çoğunlukla ilgili idarelerce yürütülen kamusal hizmet sunumu mahiyetindedir. Program-proje bazlı yürütülen faaliyetler sınırlı olduğu için tahmini bütçe düşük kalmıştır.

3. Eylemler

Stratejik Amaç-1:

**Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi
ve İstihdam İmkânlarının
Artırılması**

Stratejik Amaç-1: Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi ve İstihdam İmkânlarının Artırılması (KE)

Eylem No (Başlama Durumu)	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 1.1 - Tarım ve gıda sektörlerinin rekabet gücünün geliştirilmesi						
Tedbir 1.1.1 - Üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi						
KE1 (A)	Tarımsal Üretici Örgütlerinin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Projesi	İzmir, Konya	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	MB, KB, GTB	2015-2016	Tarımsal Kapasitenin Geliştirilmesi Projesinin alt bileşeni olarak hayata geçirilen bu projeye, tarımsal üretici örgütlerinin üretim ve pazarlama planları hazırlanarak, piyasada rekabet güçleri artırılabilecek ve değer zinciri içinde daha fazla sorumluluk almaları sağlanacaktır.
KE2 (A)	Tarımsal Örgütlerin Pazarlama Kabiliyetlerinin Geliştirilmesi Projesi	Muhtelif iller	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	MB, KB, EB, GTB, TPE	2015-2017	Tarımsal Kapasitenin Geliştirilmesi Projesinin diğer bir bileşeni olan bu Projeye, tarımsal amaçlı kooperatiflere ve üreticilere pazarlama ve markalaşma eğitimleri verilecek, broşür gibi tanıtım araçları yoluyla ürünlerini tanıtmaya-pazarlamaya imkânları oluşturulacak yeni ve pazarlara açılma fırsatları sağlanacaktır.
KE3 (A)	Su Ürünleri Üretici Örgütlerinin Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi	Muhtelif iller	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	İçişleri B., MB, OSİB, DSİ, KA'lar	2015-2015	Su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliğinde faaliyet gösteren üretici örgütlerine, AB'de olduğu gibi piyasa yapıcılığı görevleri üstlenebilmeleri amacıyla, planlama, yönetim ve düzenleme ile ilgili gerekli eğitimlerin verilmesi sağlanacaktır.

KE4 (B)	Kooperatifçilik Destek Programı	81 İl	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	GTHB, BSTB, KA'lar, BKİ'ler	2016-2018	Program kapsamında, kooperatiflerin desteklenmesine karar verilen mal ve hizmet alımlarında hibeye esas proje tutarlarının kalkınmada öncelikli yörelerde yüzde 75'i, diğer bölgelerde yüzde 50'si ve kalkınmada öncelikli yöre şartı aranmaksızın ortaklarının en az yüzde 90'ını kadınların oluşturduğu kooperatiflerde ise yüzde 75'i hibe olarak karşılanacaktır.
Tedbir 1.1.2 - Tarım-gıda ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması						
KE5 (A)	Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Projesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	KB, MB, AB Bakanlığı, GTB, TKDK, KA'lar, BKİ'ler	2015-2016	Tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması ve modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
Tedbir 1.1.3 - Üreticilere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi						
KE6 (A)	Kadın Çiftçiler Tarımsal Yayım Projesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	MEB, ASPB, İŞKUR	2015-2018	Kırsal kesimdeki kadının ekonomik ve sosyal konumunu güçlendirmek üzere 2018 yılına kadar önemli ölçüde kadın çiftçinin ev ekonomisi ve tarımsal üretim konularında eğitilmesi sağlanacaktır. Kadın çiftçilere girişimcilik ve kooperatifleşme konularına yönelik eğitimler verilecektir.
KE7 (A)	Tarımsal Yayım Hizmetleri Projesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	MEB, ÇSGB, İŞKUR	2015-2018	İl müdürlüklerinin yayım hizmetlerini yürütebilecekleri bir yayım bütçesi oluşturulması, gerekli alet ve ekipmanla donatılması, yayımcıların hizmetçi eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, çiftçi eğitiminin etkin bir şekilde yapılması, genç çiftçilerin yetiştirilmesi, tarımsal yeniliklerin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların desteklenmesi ve etkin bir izleme-değerlendirme sistemi kurulması sağlanacaktır.

KE8 (B)	Genç Çiftçilerin Teşvik Edilmesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	ÇSGB, MEB, AB Bakanlığı, ASPB, İŞKUR	2015-2018	Ülkemizde hâlihazırda yaklaşık 55 olan ortalama çiftçi yaşı dikkate alındığında çiftçiliğin kırsal alanda yaşayan gençler (40 yaş ve altı) arasında cazip bir meslek haline getirilmesine yönelik teşvik unsurlarını düzenleyen bir eğitim-destekleme programı başlatılacaktır.
KE9 (A)	KOP Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi	KOP İlleri	KOP BKİ	GTHB, MEB, KA'lar	2015-2018	KOP bölgesindeki çiftçilerin üretim faaliyetlerini yürütürken doğal kaynakların etkin kullanması için ihtiyaç duyacakları eğitim ve yayım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
KE10 (A)	GAP Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	GTHB, MEB, KA'lar	2015-2018	Çiftçi Örgütleri Merkezli Çoğulcu Yayım Modeli kapsamında sulamaya açılacak alanlarda çiftçilerin toprak ve su kaynaklarını etkin kullanması için ihtiyaç duyacakları eğitim ve yayım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Tedbir 1.1.4 - Tarım ve gıda işletmelerinin modernize edilmesi

KE11 (A)	Küçük Tarımsal İşletmelerin Geliştirilmesi Projesi	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	GTHB, OSİB, KA'lar	2015-2018	Bu projenin altında yer alan DOKAP Bölgesi Arıcılığın Geliştirilmesi alt projesi ile Doğu Karadeniz Bölgesi Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Envanterinin Çıkarılması, Ticari Kullanımının Araştırılması ve Üreticilerin Eğitimi alt projesi kapsamında üreticilere denemiş-tanıtmı yapılmış uygulamaları da içeren eğitim desteği verilerek sistemin bölgede yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
KE12 (A)	Tarımda Kaynak Kullanımı Etkinliğinin Artırılmasına Yönelik Tarım Teknolojilerinin Desteklenmesi Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	BSTB, GTHB, TÜBİTAK, ASEL SAN, HAVEL SAN, TÜRSAT, KA'lar	2015-2018	Proje kapsamında, karar destek sistemi altyapısı oluşturulacak, çıktıları kullanıcılara sistematik olarak aktarılacak, çıktıların kullanılabilirliğini sağlamak için hassas tarım uygulamalarına destek verilecektir. Kamu kurumları ve teknoloji üreten özel sektör kuruluşlarıyla işbirliğinde özel uygulamalar gerçekleştirilecektir.

KE13 (A)	Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesi Programı	GAP-DAP-KOP-DOKAP İlleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	KB, ÇŞB, HM, BKİ'ler,	2015-2017	Programın modernizasyon bileşeni kapsamında; küçükbaş-büyükbaş işletmelerinin altyapılarının geliştirilmesi, işletmelerde verimlilik ve kalitenin artırılması için ahır ve ağıl yeni inşaat-tadilat yatırımlarına hibe desteği sağlanacaktır.
Tedbir 1.1.5 - Gıda güvenilirliliğinin artırılması						
KE14 (A)	Bitki Sağlığı Uygulamaları ve Kontrolü Projesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	OSİB, ÇŞB, SB, GTB, MEB	2015-2018	Bu proje kapsamında yürütülen Bitki Sağlığı Eğitimleri, Hasat Öncesi Pestisit Denetimi ve Entegre Mücadelesi konularında çiftçilere uygulamalı olarak "çiftçi tarla okulu" şeklinde üretim yerinde çiftçi eğitimleri verilecektir.
Öncelik 1.2 - Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi						
Tedbir 1.2.1 - Kırsal turizmin geliştirilmesi						
KE15 (A)	Ulaşım Güzergahlarında Kırsal Kalkınmaya Yönelik Gelir Getirici Faaliyetlerin Araştırılması Projesi	Konya	KOP BKİ	KTB, BSTB, UDHB	2015-2016	KOP Bölgesi'nin Akdeniz'e çıkış kapısı olan Konya-Antalya yolu üzerinde seyahat güvenliği ile turizm ve yerel kalkınmaya katkı sağlayacak çok amaçlı, doğa ile uyumlu bir eko-turizm ve rekreasyon alanının oluşturulmasına yönelik fizibilite çalışması yapılacaktır.
KE16 (B)	Kültürel ve Turistik Değer Taşıyan Köylerin Belirlenmesi	81 İl	Kültür ve Turizm Bakanlığı	OSİB, ÇŞB, KB, İçişleri B., GTHB, KA'lar	2015-2018	Geçmişten günümüze tarihi ve kültürel potansiyeliyle öne çıkan, özgün ekolojik ve yöresel mimari dokuya sahip köyler belirlenerek bu yerleşimlerin turizm potansiyelini gerçekleştirmeye yönelik köy gelişim planları ve tanıtım programları hazırlanacaktır.
KE17 (B)	Kırsal Alanlarda Bulunan Ören Yerlerinde Çevre Düzenleme Uygulamalarının Yapılması	81 İl	Kültür ve Turizm Bakanlığı	İçişleri B., OSİB, ÇŞB, KA'lar,	2015-2018	Kırsal alanlarda bulunan ören yerlerinin düzenlenmesi ve hizmete açılması sağlanacak, bunun için gerekli çevre düzenleme uygulamaları yapılacaktır.
Tedbir 1.2.2 - Tarım ve tarım dışı yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması						

KE18 (B)	Markalaşma Potansiyeli Bulunan Tarımsal Ürünlerin Tespiti ve Markalaşmasının Desteklenmesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	GTB, EB, KTB, TPE, KA'lar	2015-2018	2023 yılı hedefleri doğrultusunda tarım ve gıda sektöründe markalaşma potansiyeli bulunan ürünlerin ulusal ve küresel marka haline gelmeleri sağlanacaktır.
KE19 (A)	Türkiyenin Yöresel Ürün Haritasının Çıkarılması Projesi	81 İl	Türk Patent Enstitüsü	BSTB, GTHB, OSİB, KTB, GTB, KA'lar	2015-2016	Coğrafi işaret korumasına konu olabilecek ürünlerin saptanması yoluyla coğrafi işaret koruması konusunda kamu ve özel kesimde farkındalığın artırılması sağlanacaktır.
KE20 (A)	El Sanatlarının Geliştirilmesi Projesi	Muhtelif İller	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	MEB, KTB, ASPB, ÇSGB, İŞKUR	2015-2018	2015-2018 yılları arasında 2.700 kursiyerin yanı sıra yaklaşık 20 bin bakanlık personelinin eğitimi (kurs, konferans, seminer, faaliyet ve değerlendirme toplantıları ile çalıştay, sempozyum, grup çalışmaları) sağlanacaktır.
KE21 (A)	Tarım ve Tarımdışı Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	GTHB, GTB, KOSGEB, KA'lar	2015-2018	Sürdürülebilir tarım teknikleri çerçevesinde, potansiyellere uygun gelir getirici yeni tarım ve tarım dışı faaliyet alanlarının tespit edilmesi, pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi, topraksız ve az topraklı çiftçilerin gelir düzeyinin artırılması, aile iş gücünü kullanarak alternatif ekonomik faaliyetlerle aile gelirlerine katkı sağlanması gerçekleştirilecektir.
KE22 (B)	Tarımsal Üretimde Verimlilik Artırılarak Tarıma Dayalı Sanayi Altyapısının Geliştirilmesi	GAP İlleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	BSTB, GTB, KOSGEB, GAP BKİ, KA'lar	2015-2018	Tarımsal sanayiye yönelik destek programlarına ilave olarak, seracılık, tohumculuk, basınçlı sulama ve yeni teknoloji sulama sistemlerinin geliştirilmesi gibi alanlara öncelik verilecektir.
Tedbir 1.2.3 - Tarım dışı sektörlerdeki ticari işletmelerin modernize edilmesi						
KE23 (B)	Yöresel Zanaat ve El Sanatlarının Yaşatılması	81 İl	Milli Eğitim Bakanlığı	KTB, ÇSGB, ASPB, GTHB, GTB, İŞKUR, KA'lar	2015-2018	Yok olma riski altında bulunan geleneksel Türk zanaat ve el sanatlarının ilçe bazında tespit edilerek, öne çıkan ürünlerin tasarım-üretim-pazarlama altyapısı desteklenecektir. Ayrıca, kurulacak eğitim atölyelerinde usta-çırak yöntemiyle bu sanatların yeni nesillere aktarılması sağlanacaktır.

Tedbir 1.2.4 – Mikro işletmecilik temelinde girişimciliğin teşvik edilmesi

KE24 (A)	Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Yükseltilmesi Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	GTHB, ASPB, KA'lar	2015-2018	Proje ile sürdürülebilir tarım teknikleri çerçevesinde, sulamadan yararlanamayan kırsal nüfusun mevcut sosyo-ekonomik durumlarının, doğal ve toplumsal çevre ile ilişkilerinin, potansiyellerine uygun gelir getirici faaliyetlerle geliştirilmesi sağlanacaktır.
KE25 (B)	Yol Üstü Satış Tezgahlarının Düzenlenmesi	81 İl	İçişleri Bakanlığı	GTB, UDHB, GTHB, SB, BKİ'ler, KA'lar	2015-2018	Gerek tüketici sağlığına uygun gerekse karayolu trafik güvenliğini iyileştirecek şekilde yol üstü satış tezgahlarının belirlenecek özel alanlarda ve yöresel dokuya özgü mini marketler şeklinde tasarlanması sağlanarak yerel üreticiler ve işletmeciler tarafından sadece yöresel ürün satışı yapmaları sağlanacaktır.
KE26 (B)	Sürdürülebilir Aile Çiftçiliğine Yönelik Araçların Geliştirilmesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	GTB, ASPB, OSİB, ÇSGB, BKİ'ler	2016-2018	Gerek geçimlik gerekse pazara yönelik üretim yapan aile işletmelerindeki tarımsal faaliyetlerin gıda güvenliği, tarımsal biyoçeşitlilik, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve sosyal koruma açılarından işlevlerini güçlendirebilecek politika araçları hayata geçirilecektir.

Tedbir 1.2.5 - Su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi

KE27 (A)	Su Ürünleri Üretimini Geliştirme Projesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	OSİB, GTB, DSİ, BKİ'ler	2015-2016	Proje çerçevesinde; su ürünleri yetiştiricilik taleplerini değerlendirmek, su ürünleri istatistiklerini toplamak ve değerlendirmek, su kaynaklarını balıklandırmak, yavru balık üretimini yapmak, su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili altyapıyı iyileştirmek şeklindeki alt faaliyetler yürütülecektir.
KE28 (A)	Doğal Alabalık Üretimi ve Orman İçi Suların Balıklandırılması Projesi	81 İl	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	GTHB, ÇŞB, DSİ	2015-2018	Proje ile orman içi sulara bulunan doğal alabalık popülasyonları belirlenerek, bu sulardan alınan anaçlardan üretilen yavru alabalıklarla desteklenerek sürdürülebilirliği sağlanacak, olta balıkçılığı geliştirilecektir.

Stratejik Amaç-2:

**Kırsal Çevrenin İyileştirilmesi ve
Doğal Kaynakların
Sürdürülebilirliğinin Sağlanması
(KÇ)**

Stratejik Amaç-2: Kırsal Çevrenin İyileştirilmesi ve Doğal Kaynakların Sürdürülebilirliğinin Sağlanması (KÇ)

Eylem No (Başlama Durumu)	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 2.1 - Toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanması						
Tedbir 2.1.1 - Çevre dostu tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması						
KÇ1 (A)	İyi Tarım Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi	81 il	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	ÇŞB, OSİB, BKİ'ler	2015-2017	Proje ile iyi tarım uygulayan üretici sayısının, proje uygulanan illerde ve ilkemizde her yıl yüzde 10 artırılması sağlanacaktır.
KÇ2 (A)	Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ve İklim Dostu Tarım Uygulamaları Projesi	Konya, Karaman	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	GTHB, ÇŞB, DSİ, KOP BKİ	2015-2018	Projeyle; doğal veya yapay etkiler sonucu özellikleri değişikliğe uğramış arazi, iklim değişikliği, biyoçeşitliliğin korunması, tarım ve orman alanlarının verimli şekilde kullanılması çerçevesinde düşük karbon salınımı teknolojilerinin adaptasyonu ve yaygınlaştırılması suretiyle tarım ve orman alanları arazi kullanımı yönetiminin sürdürülebilirliği temin edilecektir.
Tedbir 2.1.2 - Organik tarımın geliştirilmesi						
KÇ3 (A)	Organik Tarımın Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi	81 il	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	OSİB, ÇŞB, BKİ'ler	2015-2018	Kaliteli organik tarımsal üretimi ve gıdayı sağlamak için proje tamamlandığında yaklaşık 90 bin çiftçi ve 1.3 milyon hektar alanda 230 ürün çeşidinde yaklaşık 3 milyon ton üretim yapılacaktır.

KÇ4 (A)	GAP Organik Tarım Küme Projesi	GAP İlleri	GAP BKi	GTHB, ÇŞB, GTB, OSİB, BSTB, KA'lar	2015-2018	Organik tarım alanında GAP illerinde yürütülecek küme geliştirme çalışması ile bölgenin tarımsal potansiyelinin değerlendirilmesi ve organik gıda-içecek-tekstil sektörlerinin daha rekabetçi bir konuma getirilmesi için katma değeri yüksek organik ürünlerin işlenmesine yönelik mali destek programların, BSTB'nin yürüttüğü GAP Bölgesinde Gıda Kümesinin Oluşturulması Projesi ile eşgüdümü sağlanacaktır.
Tedbir 2.1.3 - Tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan çevre kirliliğinin önlenmesi						
KÇ5 (A)	Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Kirliliğin Kontrolü Projesi	Muhtelif İller	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	OSİB, ÇŞB, DSI	2015 -2018	Sularda tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliğinin izlenmesi, kirlenmiş veya önlem alınmazsa kirlenebilecek suların tespiti ve yapılacak değerlendirmeler sonunda bu alanları etkileyen tarımsal sahaların Nitrata Hassas Bölge olarak ortaya konulması sağlanacaktır.
KÇ6 (A)	Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması Projesi (ÇATAK)	Muhtelif İller	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	OSİB, ÇŞB, BKİ'ler	2015-2018	ÇATAK Projesiyle, toprak ve su kalitesinin korunması, doğal kaynakların sürdürülebilirliği, erozyonun önlenmesi ve tarımın olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik alanların korunması amacı kapsamında; minimum toprak işlemeli tarım uygulamaları, toprak-su yapısının korunması, erozyonun engellenmesi, çevre dostu tarım teknikleri ve kültürel uygulamalar desteklenecektir.
Tedbir 2.1.4 - Meraların ıslah edilmesi						

KÇ7 (A)	Çayır-Mera Yem Bitkilerinin Üretimi ve Geliştirme Projesi	Muhtelif iller	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	OSİB, ÇŞB, BKİ'ler	2015-2018	Ekilebilir toplam arazi içindeki yem bitkisi ekiliş alanlarını ve yem bitkileri üretim miktarını artırarak meralar üzerindeki otlatma baskısı azaltılacak, hayvanların kaliteli kaba yem ihtiyaçları karşılanarak et ve süt üretim miktarı ve kalitesi artırılabacaktır.
KÇ8 (A)	Çoruh Nehri Havza Rehabilitasyon Projesi	Bayburt, Erzurum, Artvin	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	İçişleri B., GTHB, KB, ÇŞB, DSİ, DOKAP BKİ, DAP BKİ	2015-2018	Havza topraklarının erozyondan korunması, toprak verimliliğinin artırılması, yerleşim alanları, yollar ve altyapı tesislerinin sellerden ve diğer doğal afetlerden korunması, meraların verimliliğinin artırılması, sedimentin azaltılması suretiyle barajların ekonomik ömürlerinin uzatılması sağlanacaktır.
KÇ9 (A)	Murat Nehri Havza Rehabilitasyon Projesi	Elazığ, Bingöl, Muş	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	GTHB, İçişleri B., DSİ, ÇŞB, DAP BKİ	2015-2018	Projeye meralarda bitki örtüsünde yüzde 30 artış, taşıma kapasitesinde yüzde 15 artış, temiz ve yeterli suya erişim sonucu meradaki hayvanların en az yüzde 75'inin içmesuyu yapılarından faydalanması, hane yıllık yakacak odun tüketiminde yüzde 30 azalma, yenilenebilir teknolojileri kullanan hane sayısında yüzde 25 artış, hayvan başına verimlilikte yüzde 20 artış, kuru tarımda verim ve üretimde yüzde 10 artış, sulama suyuna erişebilen hane sayısında yüzde 20 artış sağlanacaktır.
KÇ10 (B)	Göksu-Taşeli Havzası Kalkınma Projesi	Karaman, Konya	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	OSİB, İçişleri B., ÇŞB, DSİ, KOP BKİ	2016-2018	Konya ve Karaman illerinde söz konusu havzada yaşayan kırsal nüfusun belirlenen proje destekleriyle gelirinin artırılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi sağlanacaktır.

Öncelik 2.2 - Tarım arazilerinin kullanımında etkinliğin sağlanması

Tedbir 2.2.1 - Sulama Altyapısının Geliştirilmesi

KÇ11 (A)	Küçük Ölçekli Tarımsal Sulama Projeleri	DAP İlleri	DAP BKİ	GTHB, ETKB, DSİ	2015-2018	Bu projelerle cazibeli ve kapalı sisteme dayalı projeler öncelikli olmak üzere Büyükşehir Belediyeleri (BŞB) ve il özel idarelerinin yeni yatırım, tevzi, modernizasyon ve bakım onarım projeleri desteklenecektir.
KÇ12 (A)	Küçük Ölçekli Tarımsal Sulama Projeleri	DOKAP İlleri	DOKAP BKİ	GTHB, ETKB, DSİ	2015-2018	Projeyle Bayburt ve Gümüşhane illerinde devam etmekte olan Çoruh Havzası sulama işleri gerçekleştirilecektir.
KÇ13 (A)	Hayvansal İçme Suyu Projeleri	DAP İlleri	DAP BKİ	GTHB, OSİB, DSİ	2015-2018	Mera ve yaylalarda hayvan içme suyu ihtiyacının karşılanması için hayvan içme suyu (HİS) göleti inşaatı, sıvat yapımları, bakım-onarım ve yenileme projeleri desteklenecektir.
KÇ14 (A)	Küçük Ölçekli Tarımsal Sulama Projeleri	KOP İlleri	KOP BKİ	GTHB, ETKB, DSİ	2015-2018	Program kapsamında; başta dağlık kırsal alanlarda olmak üzere yapılacak olan, küçük ölçekli gölet ve sulama sistemlerinin rehabilitasyonu ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
KÇ15 (A)	KÖYDES Projesi (Küçük Ölçekli Sulama Bileşeni)	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	KB, MB, GTHB, DSİ	2015-2018	Proje kapsamında ihtiyaç duyulan köylerde küçük ölçekli sulama işleri (gölet yapımı, gölet sulaması, yeraltı ve yerüstü sulaması ve hayvan içme suyu göletleri gibi) yürütülecektir.

Tedbir 2.2.2 - Arazi Toplulaştırmasının Yaygınlaştırılması

KÇ16 (A)	DOKAP İlleri Arazi Toplulaştırma Projesi	DOKAP İlleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	DSİ, ÇŞB, TKGM, KGM, DOKAP BKİ	2015-2018	140.366 ha alanda arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmeti (TİGH) yürütülecektir.
KÇ17 (A)	DAP İlleri Arazi Toplulaştırma Projesi	DAP İlleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	DSİ, ÇŞB, TKGM, KGM, DAP BKİ	2015-2018	321.780 ha alanda arazi toplulaştırma ve TİGH yürütülecektir. Ayrıca, 10.000 ha alanda daha TİGH yürütülecek, 64.500 ha alanda drenaj ve erozyonla mücadele çalışması yapılacaktır.

KÇ18 (A)	KOP İlleri Arazi Toplulaştırma ve TİGH Projesi	KOP İlleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	DSİ, ÇŞB, TKGM, KGM, KOP BKİ	2015-2018	957.112 ha alanda arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmeti yürütülecek, 15.000 ha alanda drenaj çalışması yapılacaktır.
KÇ19 (A)	GAP Arazi Toplulaştırma ve TİGH Projesi	GAP İlleri	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	DSİ, ÇŞB, TKGM, KGM, GAP BKİ	2015-2018	2.463.938 ha alanda arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmeti yürütülecek, 72.000 ha alanda drenaj ve 27 milyon m ³ taş toplama çalışması yapılacaktır.
KÇ20 (A)	Arazi Toplulaştırma ve TİGH Projesi	Muhtelif İller	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	DSİ, ÇŞB, TKGM, KGM, BKİ'ler	2015-2018	1.018.546 ha alanda arazi toplulaştırma, 11.330 ha alanda tarla içi geliştirme hizmeti, 6.500 ha alanda drenaj çalışması yürütülecektir.

ncelik 2.3 - Orman kaynaklarının sürdürülebilirliğinin sağlanması

Tedbir 2.3.1 - Orman ürünlerine yönelik gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi

KÇ21 (A)	Bal Ormanları Projesi	Muhtelif İller	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	GTHB, ÇŞB, GTB	2015-2018	Gıda güvenliğine katkıda bulunmak, arıcılığa destek olmak ve ormanların biyolojik çeşitliliğinden faydalanılarak orman köylülerine ek ve/veya alternatif gelir kaynakları oluşturulacaktır.
KÇ22 (A)	Orman Köylülerine Yönelik Gelir Getirici Faaliyetlerin Desteklenmesi Programı	Muhtelif İller	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	GTHB, KB, ÇŞB, ETKB, BKİ'ler, KA'lar	2015-2018	Orman köylülerinin odun ve odun dışı orman ürünlerine yönelik gelir getirici projeler ile sosyal kalkınma ve evre amaçlı projelerine sağlanacak olan desteklerin yeni bileşenleri de içerecek Şekilde yeniden programlanması sağlanacaktır.

Tedbir 2.3.2 - Ormanların rehabilitasyonu ile ağaçlandırmanın yaygınlaştırılması

KÇ23 (A)	Ağaçlandırma ve Toprak Muhafaza Projesi	81 il	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	GTHB, ÇŞB, İçişleri B., DSİ, BKİ'ler	2015-2018	35 bin ha alanda ağaçlandırma, 72 bin ha alanda toprak muhafaza, 5 bin ha alanda rehabilitasyon ve 102.590 adet fidan üretimi gerçekleştirilecektir.
-------------	---	-------	------------------------------	--------------------------------------	-----------	--

KÇ24 (A)	Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	GTHB, OSİB, ÇŞB, DSİ	2015-2018	Proje ile orman kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi, genişletilmesi, verimli ve sürekli olarak çok yönlü işletilmesi; baraj gölleri altında kalacak endemik bitkilerin şimdiden toplanarak belirli merkezlerde üretimlerinin sürdürülmesi; hayvancılık için büyük öneme sahip meraların korunması ve ıslah edilmesi; baraj alanlarını besleyen mikro havzaların ıslah edilerek sediment taşınmasının engellenmesi ve etrafında ağaçlandırma suretiyle bir koruma kuşağının oluşturulması amaçlanmaktadır.
-------------	--	------------	---------	----------------------	-----------	--

Tedbir 2.3.3 - Korunan alanlarda ve civarında gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi

KÇ25 (A)	Entegre Orman Yönetimi Projesi	Adana, Antalya, Mersin, K.Maraş, Muğla	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	İçişleri B., GTHB, ÇŞB,	2015-2018	Akdeniz bölgesinde yer alan orman bölgelerinden seçilecek 5 model işletme müdürlüklerindeki ormanlardan çok yönlü faydalanma ile biyolojik çeşitliliğin ve karbon depolaması emniyet altına alınarak ormanların entegre yönetimi sağlanacaktır.
KÇ26 (A)	Eko-turizmin Desteklenmesi Projesi	Muhtelif İller	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	KTB, GTHB, İçişleri B., KA'lar	2015-2018	Seçilen pilot alanlarda; korunan alanların ana kaynak değerlerinin korunması ve geliştirilmesine olanak sunacak, korunan alan içinde ve çevresinde yaşayan yöre halkının ekonomik gelişimine ve sosyo-kültürel değerlerinin korunmasına katkı sağlayacak çalışmalar yapılacaktır.

Stratejik Amaç-3:

Kırsal Yerleşimlerin Sosyal ve Fiziki Altyapısının Geliştirilmesi

Stratejik Amaç-3: Kırsal Yerleşimlerin Sosyal ve Fiziki Altyapısının Geliştirilmesi (KY)

Eylem No (Başlama Durumu)	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik: 3.1 - Fiziki altyapının geliştirilmesi						
Tedbir 3.1.1 - Ulaşım ağının iyileştirilmesi						
KY1 (A)	KÖYDES Projesi (Köy Yolu Bileşeni)	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	KB, MB, KGM	2015-2018	Proje kapsamında birinci derece köy yollarının standardının artırılması ve asfalt-beton yol seviyesinde korunması sağlanacaktır.
KY2 (B)	Köy Tanıtım ve Trafik İşaret Levhalarının Yenilenmesi	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	UDHB, OSİB, KTB, ÇŞB	2015-2018	Köylerin şehirlerle olan etkileşiminin artırılması ve köysel yerleşim bilgisinin tüm yurttaki belirli bir standartta oluşturulması amacıyla; ihtiyaç bulunan yöreler öncelikli olmak üzere köylerin ulaşım bilgileri ve imkânları ile köy yollarında ulaşımı kolaylaştıracak trafik işaret levhaları ile köy girişlerindeki standart nitelikteki mevcut tanıtım tabelaları yenilenecektir.
Tedbir 3.1.2 - İçme suyu altyapısının iyileştirilmesi						
KY3 (A)	KÖYDES Projesi (Köy İçmesuyu Bileşeni)	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	KB, MB, SB, DSİ	2015-2018	Proje kapsamında susuz ve suyu yetersiz köyler öncelikli olmak üzere, köylerin sağlıklı ve yeterli içmesuyuna kavuşturulması sağlanacaktır.
Tedbir 3.1.3 - Atık yönetiminin geliştirilmesi						
KY4 (A)	KÖYDES Projesi (Köy Atık Su Bileşeni)	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	KB, MB, SB, OSİB, ÇŞB	2015-2018	Proje kapsamında ihtiyaç duyulan köylerde atık suların foseptik ve/veya kanalizasyon sistemleriyle bertaraf edilmesi sağlanacaktır.

KY5 (B)	Köylerdeki Katı Atıkların Geri Kazanılması	Muhtelif İller	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	KTB, OSİB, İçişleri B., GTHB	2015-2018	Katı atıkların doğal çevrede düzensiz şekilde depolanması nedeniyle oluşan çevre kirliliğinin önüne geçmek üzere atıkların toplanmasına ilişkin altyapının geliştirilmesi ve atık toplama merkezlerine taşınması için gerekli tedbirler alınacaktır. Turistik öneme sahip yerleşimlerde öncelikli olarak başlatılacaktır.
------------	--	----------------	-------------------------------	------------------------------	-----------	---

Tedbir 3.1.4 - Bilişim teknolojileri kullanımının yaygınlaştırılması

KY6 (A)	Elektronik Haberleşme Altyapısı Olmayan Yerleşim Yerlerine Altyapı Kurulması Projesi	Muhtelif İller	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	OSİB, GTHB, MSB, İçişleri B., ETKB	2015-2017	Elektronik haberleşme altyapısı olmayan yerleşim yerlerine sabit telefon ve internet altyapısı kurulacaktır. Bugüne kadar 1.686 yerleşim yeri kapsanmış olup, Projeye ilave edilen 600 yer için çalışmalar tamamlanacaktır.
KY7 (A)	Mobil Haberleşme Altyapısı Olmayan Yerleşim Yerlerine Altyapı Kurulması Projesi	Muhtelif İller	Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	OSİB, GTHB, İçişleri B., ETKB	2015-2018	Projeye mobil haberleşme altyapısı olmayan yerleşim yerlerine altyapı kurulacaktır. Proje tamamlandığında 1.799 yerleşim yeri mobil kapsama alınmış olacaktır.

Tedbir 3.1.5 - Yenilenebilir enerji kaynakları kullanımının yaygınlaştırılması

KY8 (B)	Tarım Sektöründeki Faaliyetlerde Güneş Enerjisi Kullanımının Yaygınlaştırılması	Muhtelif İller	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	GTHB, OSİB, ÇŞB, EPDK, BKİ'ler, KA'lar	2015-2018	Kırsal çevrede şebeke erişimine uzak üretim alanları ve orman köyleri için öncelikli olmak üzere tarımsal faaliyetlerde enerji ihtiyacının güneş enerjisi sistemleriyle karşılanması amacıyla mevcut destekleme programları arasındaki eşgüdüm güçlendirilecektir.
------------	---	----------------	-------------------------------------	--	-----------	--

Tedbir 3.1.6 - Yapılaşmada yöresel mimarinin teşvik edilmesi

KY9 (A)	Kırsal Alanda Yöresel Doku ve Mimari Özelliklerin Belirlenmesi ve Yaygınlaştırılması Projesi	Muhtelif İller	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	GTHB, OSİB, KB, KTB	2015-2015	Kültürel açıdan değer taşıyan özgün yöresel mimariye sahip köylerin korunarak gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla tespit ve tescil çalışmaları tamamlanarak koruma amaçlı imar planları hazırlanacak ve yerel kalkınmaya katkı sağlanacaktır. Bu köylerde, yöresel mimari özellikleri yansıtan konut ve sosyal donatı çalışmalarına yönelik tip projeler geliştirilecektir.
KY10 (B)	Köy Pazar Yerlerinin Modernize Edilmesi	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	ÇŞB, OSİB, GTHB, GTB, GTHB, OSİB, KB, BKİ'ler, KA'lar	2015-2018	İlçe merkezlerinde/beldelerde belirli günlerde kurulmakta olan ve ağırlıklı olarak köylerdeki çiftçilerin tarım ve tarım dışı ürünlerinin satışa sunulduğu pazar yerlerinin altyapılarının iyileştirilmesi ve pazarcılarının gündelik ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde eklentilerinin inşa edilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 3.1.7 - Doğal afetlerle mücadele için güvenli yerleşim koşullarının sağlanması

KY11 (A)	Kırsal Alanda Fiziksel Yerleşimin Düzenlenmesi Projesi	Muhtelif İller	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	GTHB, OSİB, KB, İçişleri B.,	2015-2017	Proje kapsamında belirlenen illerde yeterli gelişme alanı olmayan fiziksel koşulları yetersiz yerleşimlerin ilgili mevzuata uygun olarak sağlıklı ve güvenli alanlara taşınması suretiyle yeniden iskân temin edilecektir.
KY12 (B)	Kırsal Yörelere Meydana Gelebilecek Afetlere Karşı Afet Master Planlarının Hazırlanması	Muhtelif İller	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	İçişleri B., ÇŞB, OSİB, UDHB, GTHB, ETKB, SB, BKİ'ler	2015-2018	Deprem, sel, çığ, heyelan ve kaya düşmesi tehdidi altındaki köylerin tespit edilerek buralarda master plan çerçevesinde aktif ve pasif zarar azaltma yöntemleri uygulanacaktır. Ayrıca risk alanlarındaki yerleşik nüfusa ilk yardım ve sivil savunma temel eğitimleri verilecektir.

Öncelik 3.2 - Sosyal altyapının geliştirilmesi

Tedbir 3.2.1 - Yöresel kültür mirasının korunmasına ilişkin altyapının geliştirilmesi

KY13 (A)	Köylerde Yöresel Özellikler ve İhtiyaçlar Dahilinde Yapılaşma Koşullarının Belirlenmesi Projesi	Muhtelif İller	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	KB, KTB, OSİB, İçişleri B., İller Bankası	2015-2016	Ülke genelindeki kırsal alanların farklılık ve çeşitliliklerini dikkate alan fiziki ve sosyal boyutlarıyla bütüncül olarak yerleşme modelinin geliştirilmesi için yöntem ve tekniklerinin ortaya konulması ve bu modellerin üst ölçekli planlara yansıtılması sağlanacaktır.
KY14 (B)	İlçe Kırsal Miras Müzelerinin Kurulması	81 İl	Kültür ve Turizm Bakanlığı	İçişleri B., Milli Savunma Bakanlığı, KB, MEB, Türk Tarih Kurumu, BKİ'ler, KA'lar	2015-2018	İlçe ölçeğinde kültür ve turizm potansiyelini ziyaretçilere sunmak, köylerdeki kültürel ve tarihsel değerlerin kaybolmasının önüne geçmek, bu değerleri gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla ilçe merkezlerinde, ilçenin ve ilçeye bağlı bütün köyleri kapsayacak şekilde kırsal miras unsurlarının sergileneceği ve aynı zamanda bu mirasın yaşatılmasına imkan verecek şekilde üretimin yapılacağı müze ve eklentileri oluşturulacaktır.

Tedbir 3.2.2 - Spor ve sanatsal faaliyetler altyapısının geliştirilmesi

KY15 (B)	Çok Amaçlı Spor Komplekslerinin Oluşturulması	81 İl	Gençlik ve Spor Bakanlığı	KB, ASPB, İçişleri B., ÇŞB, OSİB, UDHB, BKİ'ler, KA'lar	2015-2018	Birden çok spor branşına yönelik açık spor alanları tesis edilecektir. Bisiklet yolları, çocuk oyun alanları ve koşu parkurları gibi eklentiler de ilave edilebilecektir.
-------------	---	-------	---------------------------	---	-----------	---

Tedbir 3.2.3 - Atıl kamu binalarının kalkınma faaliyetleri için yeniden düzenlenmesi

KY16 (B)	Köylerde Atıl Kamu Binalarının Restorasyonu ve İşletmeciliği	81 İl	İçişleri Bakanlığı	MB, KB, OSİB, KTB, BKİ'ler, KA'lar	2015-2018	Kırsal yerleşimlerde kamu binaları envanterinde bulunan ancak hizmet dışı kalmış binaların (okul, sağlık ocağı, tren istasyonu vb.) kırsal kalkınma amaçlı girişimlerde kullanılması amacıyla ilgili kurumlar arasında devirlerin yapılması ve bu binaların tahsis amacına uygun şekilde bakım-onarım ve tefrişatının yapılması sağlanacaktır.
-------------	--	-------	--------------------	------------------------------------	-----------	--

Stratejik Amaç-4:

**Kırsal Toplumun Beşeri
Sermayesinin Geliştirilmesi ve
Yoksulluğun Azaltılması**

Stratejik Amaç-4: Kırsal Toplumun Beşeri Sermayesinin Geliştirilmesi ve Yoksulluğun Azaltılması (KT)

Eylem No (Başlama Durumu)	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 4.1 - Beşeri sermayenin geliştirilmesi						
Tedbir 4.1.1 - Örgün ve yaygın eğitim hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması						
KT1 (A)	Kırsal Yerleşimlerdeki Yatılı Bölge Ortaokullarının Fiziki Şartlarının İyileştirilmesi	81 İl	Milli Eğitim Bakanlığı	SB, ÇŞB, İçişleri B., KB, UDHB	2015-2018	Yatılı bölge ortaokullarının fiziki şartları iyileştirilerek öğrenciler için kaliteli ve sağlıklı yaşam koşulları altyapısı güçlendirilecektir.
KT2 (A)	Kırsal Yerleşimlerde Okul Öncesi Eğitime Erişimin Artırılması	81 İl	Milli Eğitim Bakanlığı	İçişleri B., KB, UDHB, ASPB	2015-2018	Belirlenen dezavantajlı yerleşimlerdeki okul ve derslik yapımı ihtiyacı karşılanacaktır.
KT3 (B)	Kırsal Yerleşimlerdeki Öğrencilerin Okul Dışı Eğitimi	81 İl	Milli Eğitim Bakanlığı	İçişleri B., UDHB, KTB, GSB, KB, AB Bakanlığı, ASPB, KA'lar	2015-2018	Kırsal yerleşimlerdeki okullarda eğitim almakta olan öğrenciler, öğretmenlerinin hazırladığı projelerle eğitimlerine katkı sağlayacak ülkemizin farklı yörelerindeki tarihi, kültürel ve turistik mekânları ziyaret etmeleri sağlanacaktır.
Tedbir 4.1.2 - Koruyucu sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması						
KT4 (A)	Kırsal Yerleşimlerde Anne Ölüm Oranlarının Düşürülmesi	81 İl	Sağlık Bakanlığı	İçişleri B., MEB, UDHB, ASPB, KB	2015-2018	Kentlere göre yüksek seyreden anne ölüm oranının kırsal alanda düşürülmesi amacıyla hizmet kalitesi iyileştirilecektir.
KT5 (A)	Kırsal Yerleşimlerdeki Tüm Doğumların Sağlık Kuruluşlarında Gerçekleştirilmesi	81 İl	Sağlık Bakanlığı	İçişleri B., UDHB, KB, ASPB, SGK	2015-2018	Kırsal yerleşimlerde ikamet eden gebelerin hastane ortamında doğum yapması yönünde gerekli tedbirler alınacak ve hizmetlerin kalitesi artırılabilecektir. Gebelik sürecinde gebelerin aile hekimliklerince takipleri iyileştirilecektir.

KT6 (B)	Kırsal Kesimin Sağlık Hizmetlerine Erişiminin Artırılması	DAP İlleri	DAP BKİ	SB, İçişleri B., UDHB, ASPB	2015-2018	Kırsal kesimin sağlık hizmetlerine erişiminin artırılmasına yönelik "sunum modeli" geliştirilerek hizmete erişim artırılacaktır. Özellikle kış şartlarında acil durumlarda ulaşım sorunu yaşayan yerleşimlere yönelik özel tedbirler alınacak ve bu kapsamda mobil araç filosu iyileştirilecektir.
------------	---	------------	---------	-----------------------------------	-----------	--

Öncelik 4.2 - Yoksullukla mücadelenin güçlendirilmesi

Tedbir 4.2.1 - Mevsimlik gezici tarım işçilerine yönelik hizmetlerin etkinleştirilmesi

KT7 (B)	Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi	Muhtelif İller	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İçişleri B., GTHB, MEB, SB, ÇŞB, UDHB, ASPB, GSB, İŞKUR, BKİ'ler	2016-2018	En çok mevsimlik gezici tarım işçisi çeken ilçelerde öncelikli olmak üzere, işçi ailelerinin barınma-ulaşım-örgün ve yaygın eğitim-sağlık-çocuk bakımı-aile hekimliği-sosyal yardımlar ve hizmetler gibi zaruri ihtiyaçlarına ilave olarak, işçilerin sosyal güvenliği ve iş sağlığı bakımından denetimli çalışmalarını sağlayacak mevzuat düzenlemeleri ilgili Başbakanlık Genelgesi çerçevesinde gerçekleştirilecektir.
KT8 (B)	Örtüaltı Yetiştiriciliği Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden İncelemesi ve Araştırılması	Muhtelif İller	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	GTHB, ASPB, OSİB, MEB	2015-2017	Ülkemizdeki örtüaltı yetiştiricilik sektörünün iş sağlığı güvenliği yönünden incelenmesi güçlü ve zayıf yönlerin belirlenmesi, sorunlara çözüm önerileri getirilmesi, sektör çalışanlarının bilgi birikiminin artırılması amacıyla ilgili rehber ve dökümanlar "Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği Protokolü" kapsamında Ortak Danışma Kurulu gözetiminde hazırlanacaktır.

Tedbir 4.2.2 - Sosyal hizmet ve yardımların etkinleştirilmesi

KT9 (B)	Sosyal Hizmet ve Yardımların Köylere Sunulmasına Yönelik Kapasitenin Güçlendirilmesi	81 İl	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	UDHB, GTHB, İçişleri B., KB, ÇSGB	2015-2018	Yoksulluk sınırı altındaki kırsal haneler ile ücre yerleşimler öncelikli olmak üzere hizmet/yardımlara erişimi güçlendirmek amacıyla ilgili yerel kamu kurumlarının teknik kapasitesi güçlendirilecektir.
------------	--	-------	--------------------------------------	--	-----------	---

Tedbir 4.2.3 - Dezavantajlı bireyler için sosyal içermenin güçlendirilmesi

KT10 (B)	Sosyal Tarımcılığın Yaygınlaştırılması	81 il	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	GTHB, MEB, ÇSGB, SB, KA'lar	2015-2018	Fiziksel ve zihinsel engelli bireylerin sosyal yaşama katılımlarının tarımsal faaliyetler yoluyla gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Dezavantajlı bireylerin rehabilitasyonuna yönelik tarımsal faaliyetler kamu eliyle ve/veya agro-turizm yöntemine benzer usullerle gerçekleştirilecektir.
KT11 (B)	Kırsal Yerleşimlerde Toplumsal Cinsiyete İlişkin Eğitim Çalışması Yapılması	Muhtelif İller	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	GTHB, MEB, ÇSGB, KB, KA'lar	2015-2018	Kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel alanda güçlendirilmesi bağlamında kadınlara ve erkeklere yönelik toplumsal cinsiyet eğitimleri verilmesi ve farkındalık artırmaya yönelik çalışmaların yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Stratejik Amaç-5:
Yerel Kalkınmaya İlişkin
Kurumsal Kapasitesinin
Geliştirilmesi (YK)

Stratejik Amaç-5: Yerel Kalkınmaya İlişkin Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi (YK)

Eylem No (Başlama Durumu)	Eylem Adı	Yer	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Başlama - Bitiş Yılı	Yapılacak İşlem ve Açıklama
Öncelik 5.1 - Kamunun hizmet sunum kapasitesinin geliştirilmesi						
Tedbir 5.1.1 - Beldelerin ve köy muhtarlıklarının hizmet sunum kapasitelerinin geliştirilmesi						
YK1 (B)	Köy Muhtarlıklarının Hizmet Sunum Kapasitesinin Geliştirilmesi	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	KB, GTHB, MB, UDHB, KA'lar	2016-2018	Muhtarlıkların hizmet sunum kapasitesinin artırılmasına yönelik teknik altyapı çalışmaları yapılacaktır. Programlama ve kaynak ihtiyacı üzerinde çalışmalar hızlandırılacaktır. Köy muhtarlığı için kamu mülkiyetine tahsis edilen bağımsız bölümün ofis ve büro malzemelerinin temini ile ihtiyaç duyulacak diğer ilgili tefrişatlarının sağlanması suretiyle makamın temsil ve hizmet sunum yeterliliği iyileştirilecektir.
Tedbir 5.1.2 - İlçe Belediyelerinin hizmet sunum kapasitelerinin geliştirilmesi						
YK2 (B)	Kırsal Alandaki Büyükşehir İlçe Belediyelerinin Hizmet Sunum Kapasitesinin Geliştirilmesi	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	KB, GTHB, MB, ÇŞB, UDHB, HM, KA'lar	2016-2018	Büyükşehir ilçe belediyelerinin, kapsamlarındaki kırsal alanlara götürülecek hizmet ve yatırım konuları bakımından ilgili birimlerinin kurumsal ve teknik kapasiteleri geliştirilecektir. Programlama ve kaynak ihtiyacı üzerinde çalışmalar hızlandırılacaktır.
Tedbir 5.1.3 - Kamusal hizmetlerin sunumunda yenilikçi modellerin geliştirilmesi						

YK3 (B)	Kırsal Kesime Götürülen Kamusal Hizmetlerin Sunumunda Yenilikçi Modellerin Geliştirilmesi	81 İl	Kalkınma Bakanlığı	İçişleri B., GTHB, ÇŞB, OSİB, ASPB, MEB, SB, GSB, KTB, ETKB, ÇSGB, UDHB, GTB	2015-2018	Tüm yatırımcı bakanlıkların kendi alanlarında kırsal kesime götürmekte oldukları hizmetlerin kalite, verimlilik, süreklilik, kapsam ve kurumsallaşma gibi temel parametreler bakımından genel bir değerlendirmesini yaparak hizmetlere erişimde eşitliği ve harcamalarda etkinliği güçlendirecek yenilikçi modellerin belirleneceği çerçevede bir kırsal hizmetler sektör raporu hazırlaması teşvik edilecektir.
Öncelik 5.2 - Yerel kalkınmaya yönelik girişimlerin güçlendirilmesi						
Tedbir 5.2.1 - Kamu ve kamu dışı paydaşların ortaklığında yerel kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması						
YK4 (A)	Ardahan-Kars-Artvin Kalkınma Projesi	Ardahan, Kars, Artvin	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	KB, OSİB, İçişleri B., BKİ'ler	2015-2017	Proje illerinde kırsal yoksulluğun azaltılması amacıyla, yöre çiftçisinin varlık ve gelir seviyelerinin artırılması, kırsal altyapıya erişimin sağlanması ve kurumsal danışmanlık hizmetleri ve yönetim kapasitesinin geliştirilmesi sağlanacaktır.
YK5 (A)	Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programı (IPARD-1)	İlgili 42 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	AB Bakanlığı, KB, MB, İçişleri B., HM, TKDK	2007-2013 ⁶	IPARD I Programı kapsamında tarımsal işletmelerin yeniden yapılandırılması ve Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar, tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar ve kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik yatırımlar ilgili zaman kuralı gereğince desteklenmeye devam edilecektir.

⁶ İlgili zaman kuralı (n+3) nedeniyle IPARD I programı uygulama süresi Eylem Planı döneminde de devam etmektedir. IPARD I Programında Avrupa Birliği fon katkısı yüzde 75, Türkiye Cumhuriyeti Ulusal Fon katkısı ise yüzde 25'tir.

YK6 (A)	GAP Entegre Kırsal Kalkınma Projesi	GAP İlleri	GAP BKİ	GTHB, İçişleri B., KB, ASPB, UDHB, KA'lar	2015-2018	Proje kapsamında seçilen ilçelerde bitkisel üretimden hayvancılığa, kırsal altyapıdan tarımsal altyapıya, kültür ve turizm projelerinden peyzaj düzenlemesi ve rekreasyon alanlarının oluşturulmasına, el sanatlarından okul donanımlarına, içme suyu temininden sulama suyu teminine kadar değişik konulardaki ihtiyaçlar alt bölge kırsal kalkınma planları çerçevesinde desteklenecektir.
YK7 (A)	Sınır İlçeleri Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Programı	DAP İlleri	DAP BKİ	İçişleri B., GTB, GTHB, KA'lar	2015-2018	Proje kapsamında ekonomik ve sosyal altyapı başlıklarında gerçekleştirilecek yatırımlarla öncelik arz eden sınır ilçelerinde yaşayan nüfusun yaşam standartlarının yükseltilmesi sağlanacaktır.
YK8 (B)	Rize-Bayburt-Gümüşhane Kalkınma Projesi	Rize, Bayburt, Gümüşhane	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	KB, İçişleri B., OSİB, DOKAP BKİ	2016-2018	Projeye Rize, Bayburt ve Gümüşhane illerinin en yoksul köylerinde tarımsal üretimin ve verimin artırılması, sosyal alt yapının iyileştirilmesi ile bölgesel sosyo-ekonomik farklılıkların azaltılması yönündeki faaliyetler desteklenecektir.
YK9 (B)	İlçe Bazlı Yerel Kalkınma Programlarının Oluşturulması	81 İl	Kalkınma Bakanlığı	İçişleri B., GTHB, UDHB, GTB, ÇŞB, OSİB, ASPB, MEB, SB, GSB, KTB, ETKB, ÇŞGB, BKİ'ler,	2015-2018	Programın genel esas ve usulleri merkezi düzeyde çıkarılacak tebliğlerle, uygulaması ise yerel düzeyde kamu idareleri eliyle gerçekleştirilecektir. uygulanacak programlar, şehir merkezlerine olan mesafelere göre; yakın, orta ve uzak kırsal yörelerin şartları dikkate alınarak farklı içeriklerde tanzim edilebilecektir. Program, yatırım konuları itibarıyla alt sektörel programlardan (tarım, turizm, çevre, enerji gibi) oluşacaktır. Bunun için ihtiyaç halinde köy bazlı yatırım-hizmet

				KA'lar		İhtiyacı analizleri ülke genelinde yapılacaktır.
YK10 (B)	Dağlık ve Ormanlık Alanlardaki Köylerin Sürdürülebilir Kalkınması	Muhtelif İller	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	GTHB, İçişleri B., ÇŞB, ETKB, KB	2015-2018	IPARD Programındaki dağlık alanlar tanımı da gözetilerek tespit edilen dağlık yörelerde yaşayan nüfusun iklim ve topografyadan kaynaklanan dezavantajlarını gidermek üzere entegre kalkınma projeleri hayata geçirilecektir.
YK11 (B)	Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programı (IPARD-2)	İlgili 42 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	AB Bakanlığı, KB, MB, İçişleri B., HM, TKDK	2014-2020 ⁷	2014-2020 dönemini kapsayan IPARD-II Programı, hâlihazırda uygulanan IPARD-I Programı hedeflerinin gerçekleştirilmesine ilave olarak yeni sektörlerle de destek sağlanacak olup söz konusu programın uygulanmasına IPARD-I bütçesinin tamamı sözleşmeye bağlandıktan sonra başlanacaktır.
YK12 (B)	Dezavantajlı Kırsal Yörelerde Tarımsal Kalkınma Faaliyetlerinin Uygulanması	KOP İlleri	KOP BKİ	GTHB, ASPB, ÇŞGB, OSİB, KA'lar	2015-2018	Dağlık yörelerdeki dezavantajlı yerleşimler öncelikli olmak üzere pilot projelerle (organik ağırlıklı kiraz, bağ ve çilek yetiştiriciliği, serbest sistem tavukçuluk, örtüaltı tarım, sertifikalandırma, hasat, işleme, paketleme, depolama gibi) örgütlenme, pazarlamanın geliştirilmesi ve aile çiftçiliğinin güçlendirilmesi için mevcut uygulamaları tamamlayıcı destekleme ve yatırım çalışmaları yürütülecektir.

⁷ IPARD II Programının olağan uygulama dönemi yazılmıştır.

YK13 (B)	Küçük Ölçekli Kırsal Kalkınma Planlarının Hazırlanması	DAP İlleri	DAP BKİ	GTHB, OSİB, İçişleri B., KA'lar	2015-2018	Bölgede tespit edilecek mikro ölçekli havzalarda model nitelikte kırsal kalkınma planları hazırlanacak ve uygulamaya konulacaktır. Başarılı olan model uygulamalar benzer nitelikli havzalarda/ilçelerde yaygınlaştırılacaktır. Böylelikle kalkınmaya konu faaliyetler belli bir sistematik dâhilinde havza ve/veya ilçe bazlı olarak yürütülecektir.
-------------	--	------------	---------	--	-----------	---

Tedbir 5.2.2 - Yerel kalkınmaya yönelik sivil inisiyatiflerin teknik kapasitesinin geliştirilmesi

YK14 (A)	Yerel Kalkınma Stratejilerinin Hazırlanması ve Uygulanması İçin Kapasite Geliştirme Projesi	İlgili 42 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	KB, AB Bakanlığı, İçişleri B., HM, TKDK, BKİ'ler	2015-2017	IPARD Programında yer alan Yerel Kalkınma Stratejilerinin Hazırlanması (LEADER) tedbirinin uygulanabilmesi amacıyla, potansiyel faydalanıcıları ve paydaşları bilgilendirmeye yönelik materyalleri hazırlamak ve bilgilendirme faaliyetlerini gerçekleştirmek, yerel eylem gruplarının (YEG) kurulmasını teşvik etmek, uygulama için eğitimler vermek ve yerel kırsal kalkınma stratejilerinin hazırlanmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.
YK15 (B)	Yerel ve Kırsal Kalkınmaya Yönelik Sivil İnisiyatiflerin Teknik Kapasitesinin Geliştirilmesi	81 İl	Kalkınma Bakanlığı	İçişleri B., ASPB, AB Bakanlığı, GTHB, BKİ'ler, KA'lar	2015-2018	UKKS 2020'nin eksenlerine yönelik olmak şartıyla yerel ve kırsal kalkınma alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının proje üretme, uygulama ve değerlendirme kapasitelerini iyileştirecek bir destekleme programı hayata geçirilecektir.

Tedbir 5.2.3 - Ulusal kırsal kalkınma işbirliği ağının oluşturulması

YK16 (B)	Kırsal Kalkınma Ulusal Ağının Kurulması	İlgili 42 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	KB, İçişleri B., ÇŞB, AB Bakanlığı, HM, BKT'ler, KA'lar	2015-2016	Yerel ve kırsal kalkınma için ulusal ve uluslararası ölçekte bilgi-deneyim ve iyi uygulama örneklerinin paylaşımının sağlanmasına yönelik ulusal ölçekteki ağ platformu kırsal kalkınmayla ilgili çalışan tüzel kişiler için merkezi düzeyde AB'ye uyum sürecinde uygun şekilde oluşturulacaktır.
YK17 (B)	Kırsal Alan Tanımlarının Revizyonu Çalışması	81 İl	Türkiye İstatistik Kurumu	KB, İçişleri B., MB, GTHB, ÇŞB, OSİB, HGK	2015-2016	Kırsal alan tanımı şehir merkezlerine uzaklık ve diğer uygun parametrelere göre kademeli şekilde tanımlanacaktır. Mahalli idare yapısındaki değişimlerden etkilenmeyen ve istatistik üretimine esas bir tanım üzerinde çalışılacaktır. Bunun için AB ve OECD gibi teşkilatlar ile ulusal istatistik ajanslarının baz aldığı tanımlar da gözetilecektir.
YK18 (B)	Köy Envanteri Bilgi Sisteminin Oluşturulması	Muhtelif İller	İçişleri Bakanlığı	KB, İçişleri B., GTHB, ÇŞB, OSİB, ETKB, SB, MEB, UDHB, ÇSGB, ASPB, TÜİK	2016-2018	Geçmiş dönem köy envanterleri çalışması da gözetilerek köylerin; nüfus, demografik, göç, coğrafi, çevresel, sosyal ve ekonomik yapıları ile kurumsal ve fiziki altyapı durumlarını il ve ilçe bazında gösteren envanter çalışması tam sayımla periyodik aralıklarla güncellenerek "köy bilgi sistemi" üzerinden kamuoyunun erişimine açılacaktır. Bu verilerle uyumlu olarak, kaymakamlık internet sitelerinde ihtiyaç halinde standart formlarda köy bilgi modülü oluşturulması sağlanacaktır.

YK19 (B)	Kırsal Göstergeler Bilgi Sisteminin Oluşturulması	81 İl	Türkiye İstatistik Kurumu	KB, İçişleri B., GTHB, ÇŞB, OSİB, ETKB, SB, MEB, UDHB, ÇSGB, ASPB, KTB	2015-2018	UKKS 2020'de yer alan kırsal alan göstergelerinin il bazında ve yıllık olarak üretilmesine imkan verecek metaveri çalışmalarının tamamlanması, verilerin ilgili kurumlarca üretilmesi ve RIP'e entegre edilmesi amacıyla gerekli eğitim ve teknik altyapı ihtiyacı karşılanacaktır.
YK20 (B)	Kırsal Kalkınma İzleme Komitesinin Yönetişim Kapasitesinin Güçlendirilmesi	81 İl	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	KB, İçişleri B., AB Bakanlığı, MB, ÇŞB, OSİB, HM, TÜİK	2016-2018	Komiteye yüklenen görev ve sorumlulukların etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla Komite sekretaryasının kurumsal kapasitesi güçlendirilecek ve Komite toplantılarının kurumlar arasında kalıcı işbirliği ve ortaklık ağlarının oluşmasına imkân tanıyacak şekilde periyodik olarak düzenlenebilmesi için gerekli mali ve teknik destek altyapısı oluşturulacaktır.

Ek: Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2015-2018) Faaliyetlerinden Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar

KIRSAL KALKINMA EYLEM PLANI (2015-2018) FAALİYETLERİNDEN SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR
1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
4. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
5. Gençlik ve Spor Bakanlığı
6. Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı
7. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
8. İçişleri Bakanlığı
9. Kalkınma Bakanlığı
10. Kültür ve Turizm Bakanlığı
11. Milli Eğitim Bakanlığı
12. Orman ve Su İşleri Bakanlığı
13. Sağlık Bakanlığı
14. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
15. Türk Patent Enstitüsü
16. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı
17. DAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
18. DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
19. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
20. KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı

KAYNAKÇA

1. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)
2. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)
3. Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013)
4. Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (2014-2023)
5. IPARD II Programı (2014-2020)
6. DOKAP Eylem Planı (2014-2018)
7. DAP Eylem Planı (2014-2018)
8. GAP Eylem Planı (2014-2018)
9. KOP Eylem Planı (2014-2018)
10. 2014 Yılı Programı
11. 2015 Yılı Programı
12. 2015 Yılı Yatırım Programı
13. Orta Vadeli Program (2015-2017)
14. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Stratejik Planı (2013-2017)